

Atinsko vajarstvo od sredine IV veka

Praksitel

Lisip

Praksitelovi i Lisipovi učenici
pojava portreta

Istorijske okolnosti-jačanje Makedonije

U drugoj polovini IV veka Atina, Sparta i Teba bile su iscrpljene dugotrajnim borbama

Makedonija, država u severnoj Grčkoj, počela je da igra glavnu ulogu
Makedonci su tvrdili da vode poreklo od grčkih bogova i drevnih junaka

Tvorac moći Makedonije bio je Filip II (359-336)

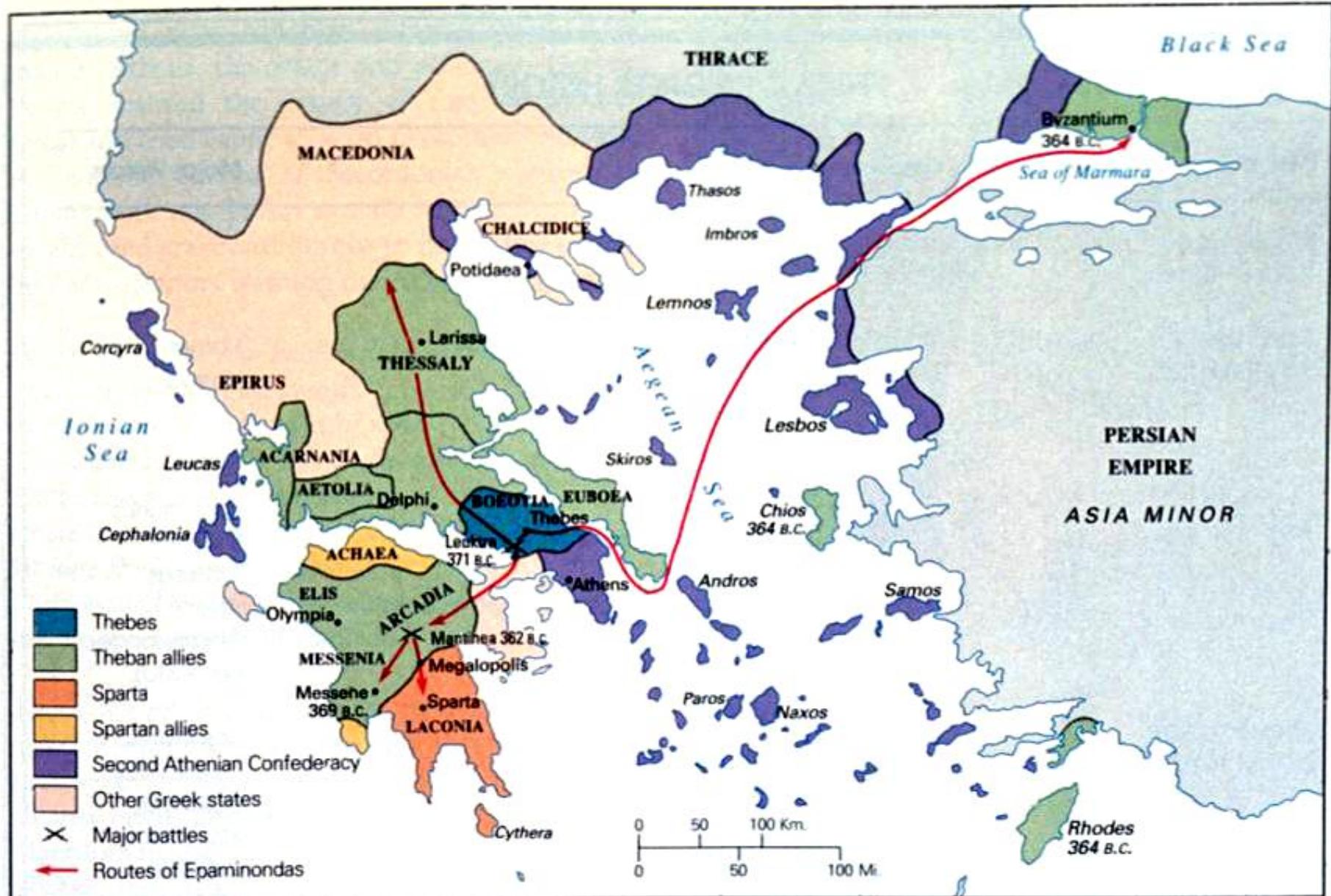
Pod njim je Makedonija počela snažno da se uzdiže

Filip je usvojio mnoge grčke običaje i sproveo niz reformi

Ojačao je vojsku, usavršio ratnu veštinu, izgradio flotu, započeo kovanje novca

Osobito je bila uspešna njegova makedonska falanga, stroj pešaka sa štitovima i kopljima u 16 redova u dubinu

Filip je rešio da iskoristi razdor među Grcima i da zavlada celom Grčkom

Grčka oko sredine IV veka p. n. e. (bitka kod Heroneje 338)

Istorijske okolnosti- Makedonci zauzimaju Grčku

Kao povod da se umeša u grčke međusobice poslužio je tzv. "sveti rat" koji je započeo kada je stanovništvo Fokide osvojilo i poharalo sveto svegrčko proročište Delfe

Tebanci i Tesalci odlučili su da kazne Fokiđane, ali su pretrpeli težak poraz i obratili se Makedoncima za pomoć

Filip je samo to čekao i odmah je poslao svoje trupe i razbio fokidsku vojsku

Potom je krenuo ka Termopilskom klancu, ali se povukao jer ga je spremno čekala grčka vojska okupljena oko Atinjana

U Atini je izbila oštra borba između makedonske (Eshin) i antimakedonske stranke (Demosten- Filipike)

Atinska narodna skupština se kolebala i u međuvremenu je Filip pokorio celu severnu Grčku i upao u Fokidu

Atina je sklopila savez sa Tebom i krenula na Filipa

U početku je imala izvesnog uspeha, ali je Filip u bici kod Heroneje (u Beotiji, kod Delfa, u pravcu Tebe) 338. potukao grčku savezničku vojsku

Tada se uzdržao od upada u Atiku i sklopio mir sa Atinjanima

Ubrzo posle bitke kod Heroneje Filip je sazvao opštegrčku skupštinu u Korintu gde je proglašen mir između svih grčkih država i objavljen rat Persiji

Međutim, već 336. Filip je umro, a vlast je prešla u ruke njegovog sina Aleksandra

Grčka u vreme smrti Filipa II (336. p. n. e)

Promene u umetnosti IV veka

Umetnost IV veka nema neprekinutu razvojnu liniju

U prvim decenijama ona je i stilski i idejno bila vezana za tradicije klasične umetnosti V veka

U to vreme se još uvek održavala, uprkos svim političkim sukobima, ideja o jedinstvu grčkog naroda

Tada su živeli i delali mnogi velikani, kao što su filozofi Demokrit (460-370), Platon (428-347) i Aristotel (384-322), komediograf Aristofan (450-388), veliki govornik Demosten (384-322) i matematičar Euklid

Tek je pojava Filipa Makedonskog nagovestila da se jedan veliki period grčke istorije zauvek završio

Bitka kod Heroneje 338. razbila je i poslednje iluzije o vraćanju stare slave Humanističkoj kulturi i umetnosti putevi su se sve više sužavalii

Praksitel iz Atine

- Sin i učenik Kefisodota Starijeg, prefinjenog ukusa i kreativne smelosti
- Pripadao višem atinskom društvu, što je uticalo na stil i teme skulptura
- Seta i zamišljenost, vedrina i radost, optimizam i idilični sadržaji
- Istančani ukus, prefinjen osećaj za ritam i harmoniju, kreativna smelost i odstupanje od ranijih kanona
- Očuvana dela (u originalu ili kopiji):
Hermes sa Dionisom
Afrodita sa Knida
Satir naliva vodu (ili sipa vino)
Apolon Sauroktonos
Artemida Brauronija
Afrodita iz Arla
- Pripisuje mu se baza za skulpturu sa reljefom tri muze
- Vitruvije mu, bez osnova, pripisuje rad na reljefima na Mauzoleju u Halikarnasu

Hermes sa Dionisom,
Herin hram u Olimpiji,
oko 330. (otkriven 1877. godine)

Dionis- sin Zevsa i Semele, koja nije
bila boginja (bila je kći Kodmusa,
čiji je otac bio kralj Fenikije i brat
Evrope)

Praksitel je češće prikazivao mlade
bogove na nižem stepenu
hijerarhije

(osećanje potpune opuštenosti, igra
nežnih oblina)

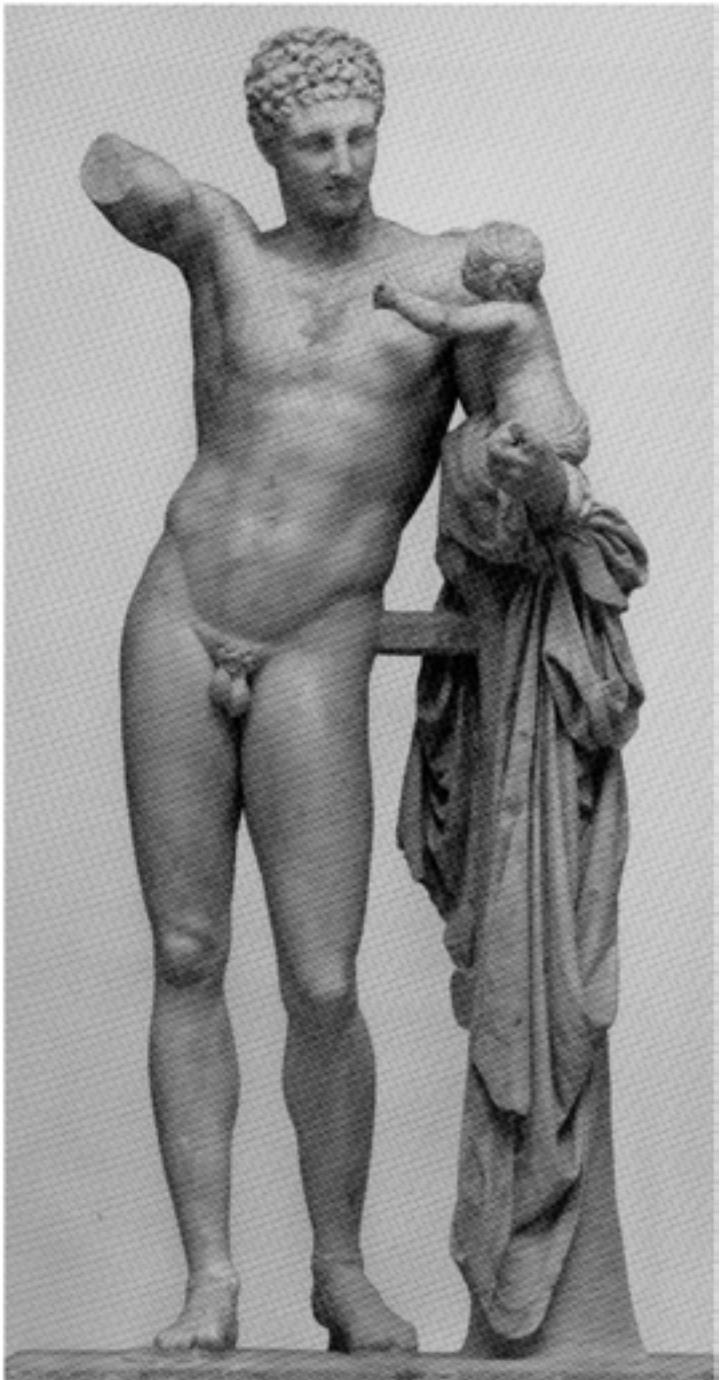
Hermes sa
Dionisom,
Herin hram u
Olimpiji,
detalj
(odnos dva brata
boga, jedva
primetan osmeh)

Hermes sa
Dionisom,
Herin hram u
Olimpiji,
detalj
(“zamaglijeno”
modelovanje
lica)

Hermes sa Dionisom, Herin hram u Olimpiji

Hermes sa Dionisom,
Herin hram u Olimpiji,
oko 330.

Hermes sa Dionisom, Herin hram u Olimpiji

▪
Kefisodot Stariji, Eirene sa
Plutosom (Mir sa
Bogatstvom)
Uzor za Praksitelovu grupu
Hermes sa Dionisom

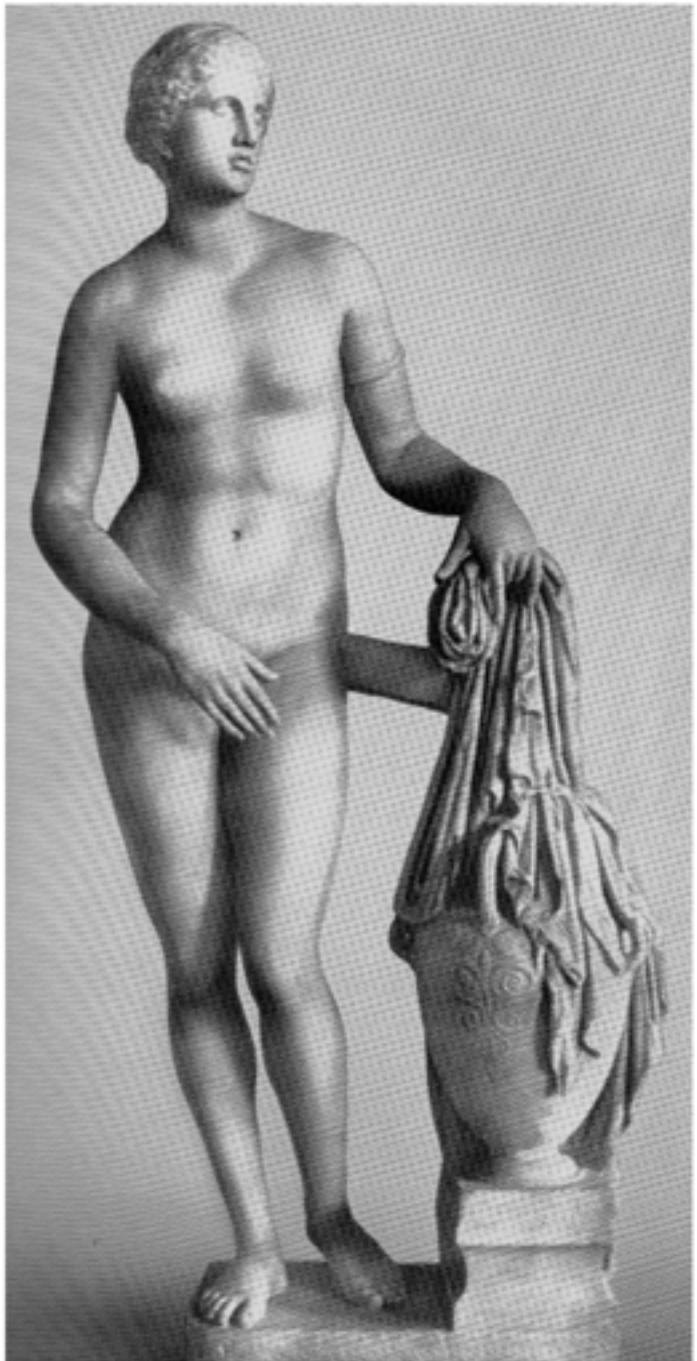

Hermes sa Dionisom, Herin
hram u Olimpiji, oko 330.

Afrodita sa
Knida,
oko 330,
kopije
(naga boginja,
trenutak pre
kupanja)
(dve različite
kopije)

Afrodita sa Knida,
oko 330,
(u antičkoj književnosti pominjana kao simbol absolutnog savršenstva)
(Knid grad na poluostrvu u Egejskom moru, u Kariji, u Maloj Aziji)

Afrodita sa Knida,
oko 330,
kopija, detalj

Afrodita sa Knida,
oko 330,
kopija, detalj

Satir naliva vodu (ili sipa vino),
Atina, ulica tronožaca,
kopija,
oko 370.
(U grčkoj umetnosti satiri su
njpre prikazivani kao stari i
ružni, sa špicastim ušima i
repom (upor. Mironovu grupu
Atena i satir Marsija), a s
vremenom su predstavljeni kao
mladi i lepi)

Praksitel, Satir naliva vodu (ili sipa vino)
Silen Marsija, Miron, grupa Atena i Marsija

Satir naliva vodu (ili sipa vino),
Atina, ulica tronožaca,
kopija,
oko 370.

Apolon Sauroktonos,
oko 350.

Kopija (očuvane tri kopije,
koje se čuvaju u Luvru u
Parizu, Vatikanskim
muzejima i Nacionalnom
muzeju u Liverpulu)

Primerak iz Luvra
(Apolonove leva ruka i
desna šaka i glava
guštera su plod
savremene restaruacije)

Apolon Sauroktonos,
oko 350.
kopija

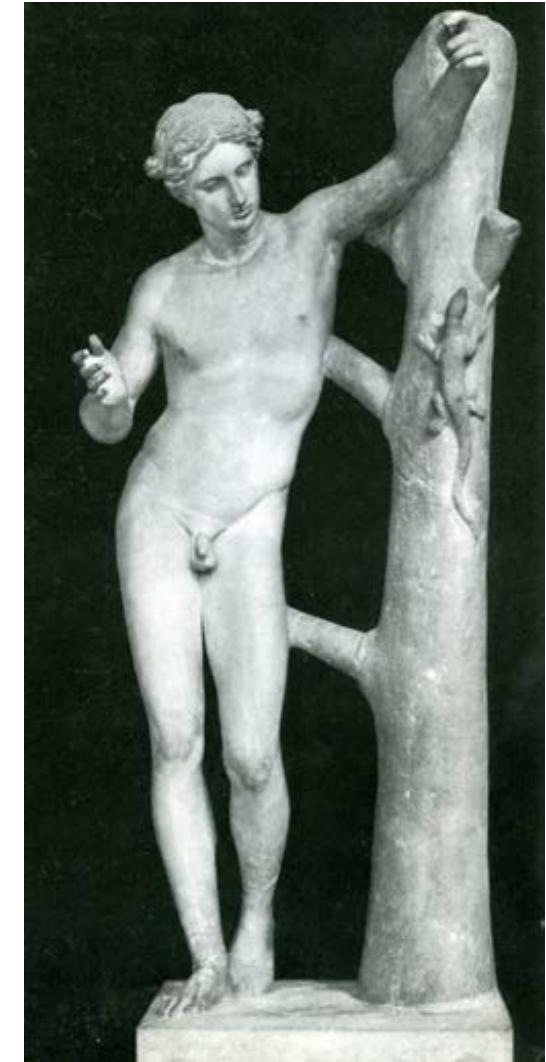

Apolon Sauroktonos, oko 350, kopija, primerak iz Luvra
(Apolonove leva ruka i desna šaka i glava guštera su plod
savremene restaruacije)

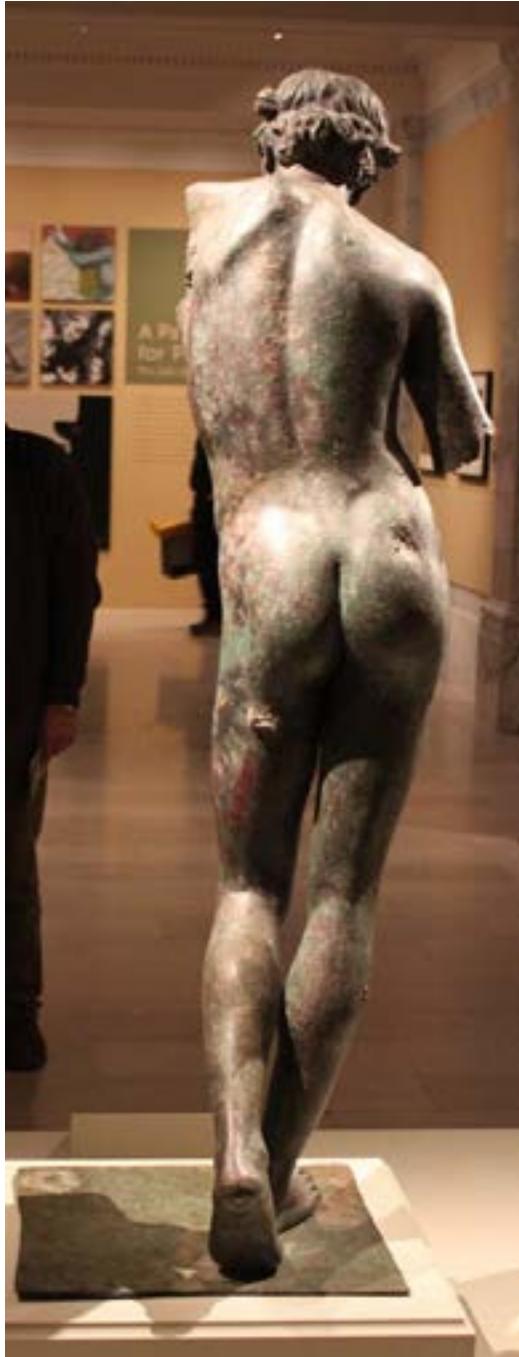
Apolon Sauroktonos, oko 350,
kopije, vatikanska (levo) i
pariska (desno)

Apolon Sauroktonos, oko 350,
kopije, liverpulska (levo) i
pariska (desno)

Apolon Sauroktonos,
oko 350.
Original?
Klivelend, Umetnički
muzej

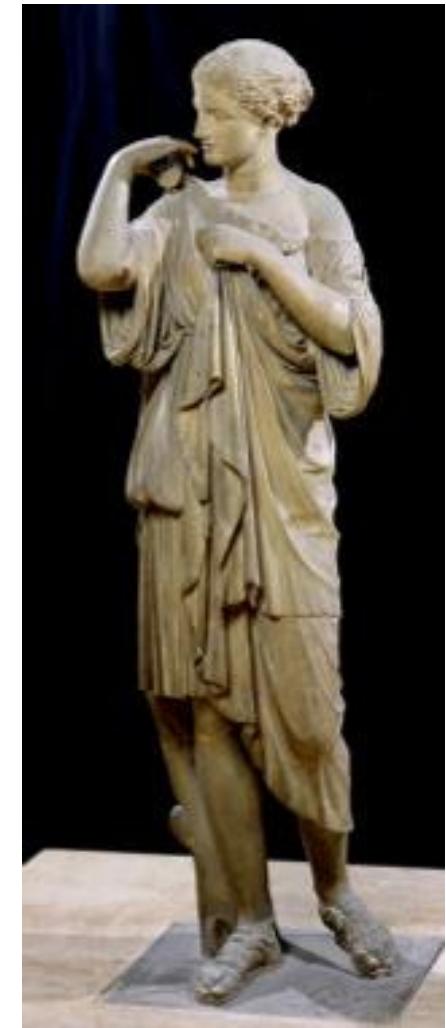
Artemida Brauronija,
za atinski Akropolj,
oko 340.
kopija
(humanizovana ličnost
boginje)

Artemida Brauronija,
za atinski Akropolj,
oko 340.
kopija
(humanizovana
ličnost boginje)

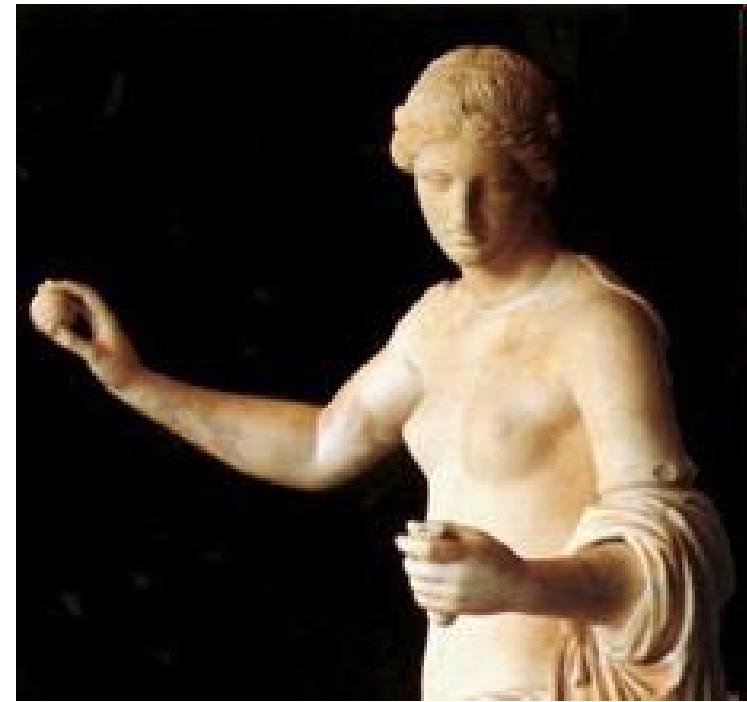

Artemida Brauronija,-
za atinski Akropolj,
oko 340.

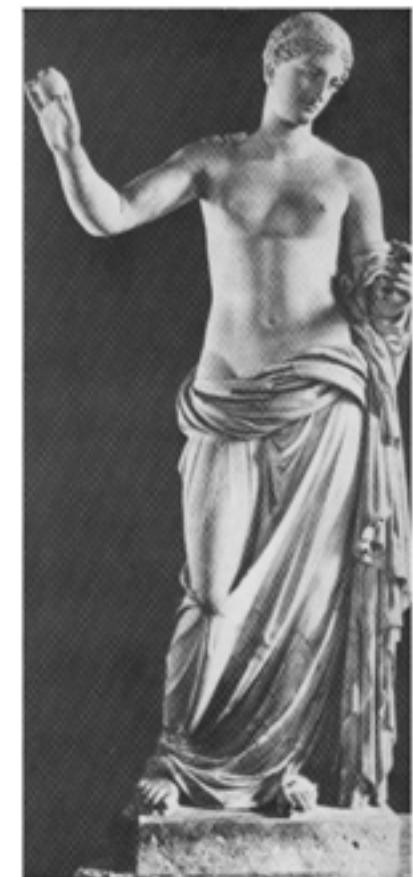
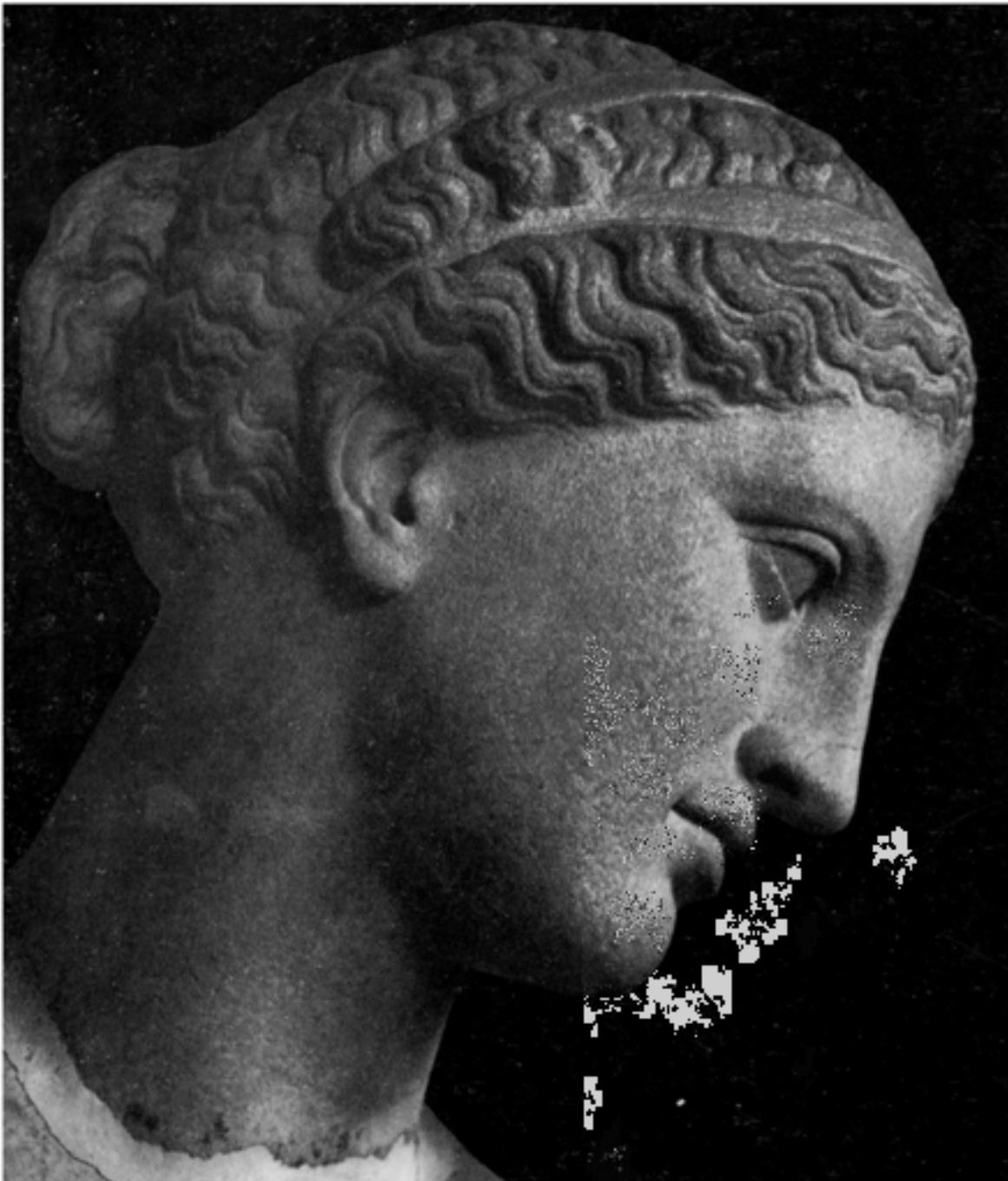

Afrodita iz Arla,
oko 350.
kopija

Afrodita iz Arla,
oko 350.
kopija

Afrodita iz Arla, -
oko 350,
detalj

Afrodita iz Arla, oko 350, detalj

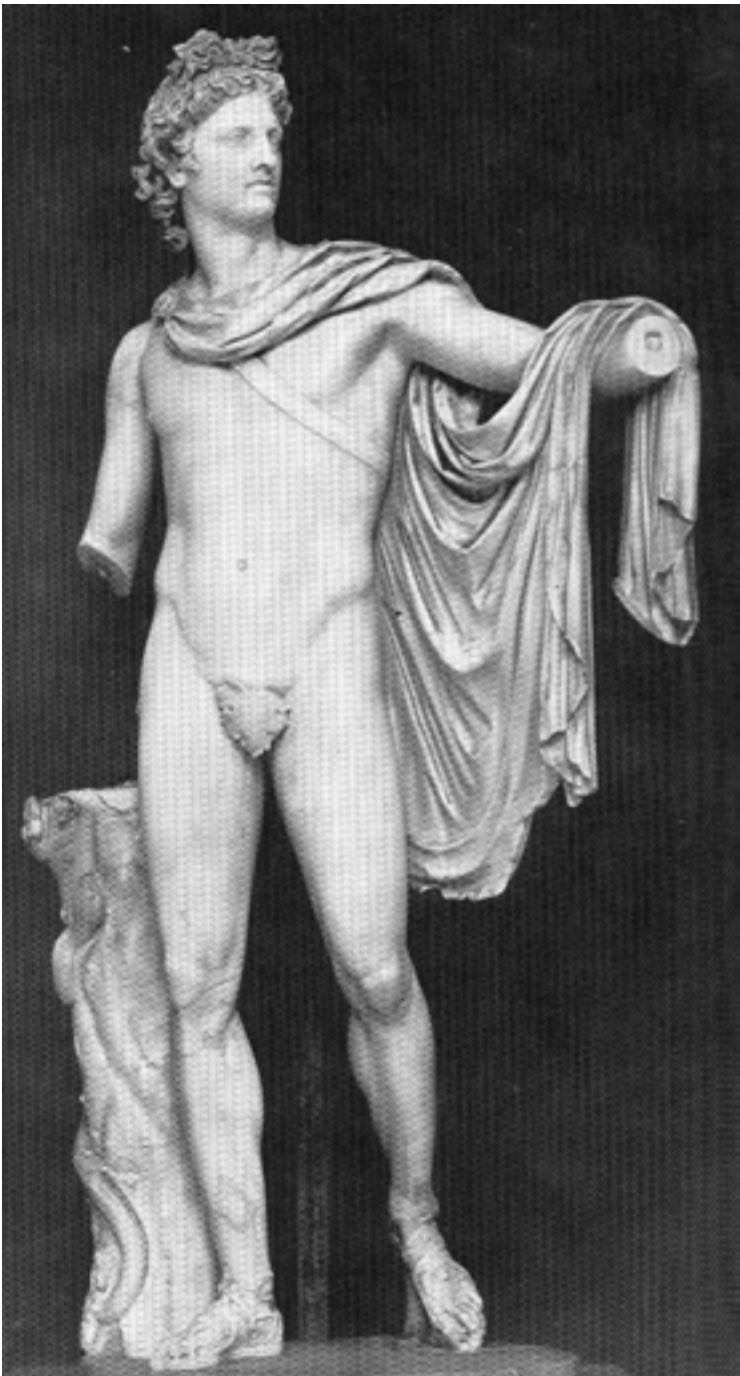
Tri muze, baza za skulpturu, oko 350-330,
pripisana Praksitelu

Tri muze, baza za skulpturu, oko 350-330,
pripisana Praksitelu

▪

Nepoznati autor,
Apolon Belvederski,
oko 350-330.
ranije pripisivano Leoharu

Aleksandar Veliki (336-323)

početak vlade

Rođen je 356, imao je odlično obrazovanje, vaspitač mu je bio Aristotel, a omiljeni junak koga je podražavao Ahil

Bio je zainteresovan za sve što se odnosilo na vojnu veštinu i već od svoje šesnaeste godine učestvovao u pohodima svoga oca Filipa

Kada je postao kralj Makedonije bilo mu je samo dvadeset godina
Za svoj glavni zadatak odmah je postavio pohod na Persiju radi osvajanja bogatstva Istoka

Najpre je morao da uguši ustanke u pojedinim grčkim gradovima pošto su Grci težili da se oslobođe makedonske vlasti i povrate slobodu
Preduzeo je dva pohoda na Grčku i prinudio Grke da se pokore Makedoniji, a potom je mogao, već u proleće 334, da krene sa vojskom u Aziju

Aleksandar Veliki (336-323) osvajanja

Krenuo s vojskom u Aziju u proleće 334. i potukao Persijance na rečici Graniku
Potom se uputio na jug, osvojio Malu Aziju i krenuo na Siriju gde je, u Bici kod Isa (333), persijska vojska pretrpela nov poraz, a kralj Darije III uspeo da se spasi bekstvom ostavivši celu svoju porodicu

Aleksandar je zatim osvojio Fenikiju, Palestinu i Egipat (gde ga je sveštenstvo proglašilo sinom Amona i gde je podigao Aleksandriju) i time je ceo zapadni deo Persije bio pod njegovom vlašću

Da bi persijska kraljevina bila uništena trebalo je osvojiti i njen istočni deo
Aleksandar se uputio na istok, prešao Eufrat i Tigar i 331. u Bici kod Gaugamele (nedaleko od ruševina Ninive) konačno razbio persijsku vojsku

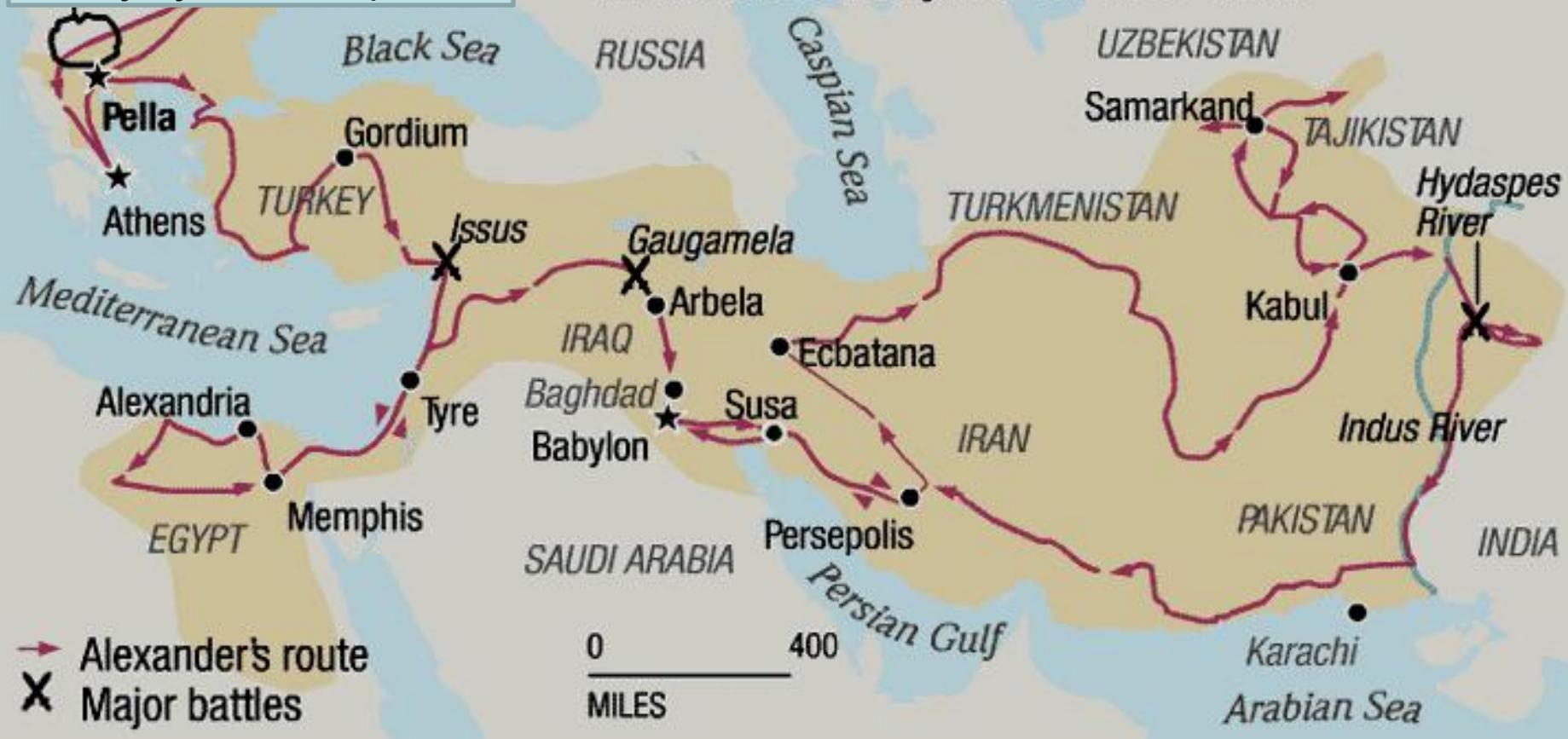
Darije III je pobegao, ali su ga ubili ljudi iz njegove bliske okoline
Posle bitke kod Gaugamele zauzeta je cela Persija

Aleksandar se uputio dalje na istok da bi, preko teritorije današnjeg Avganistana, 327. vojska upala u Indiju, ali je ubrzo otkazala poslušnost i tražila da se vrati
Aleksandar je morao da izda naredbu za povratak i za prestonicu svog prostranog carstva izabrao je Vavilon

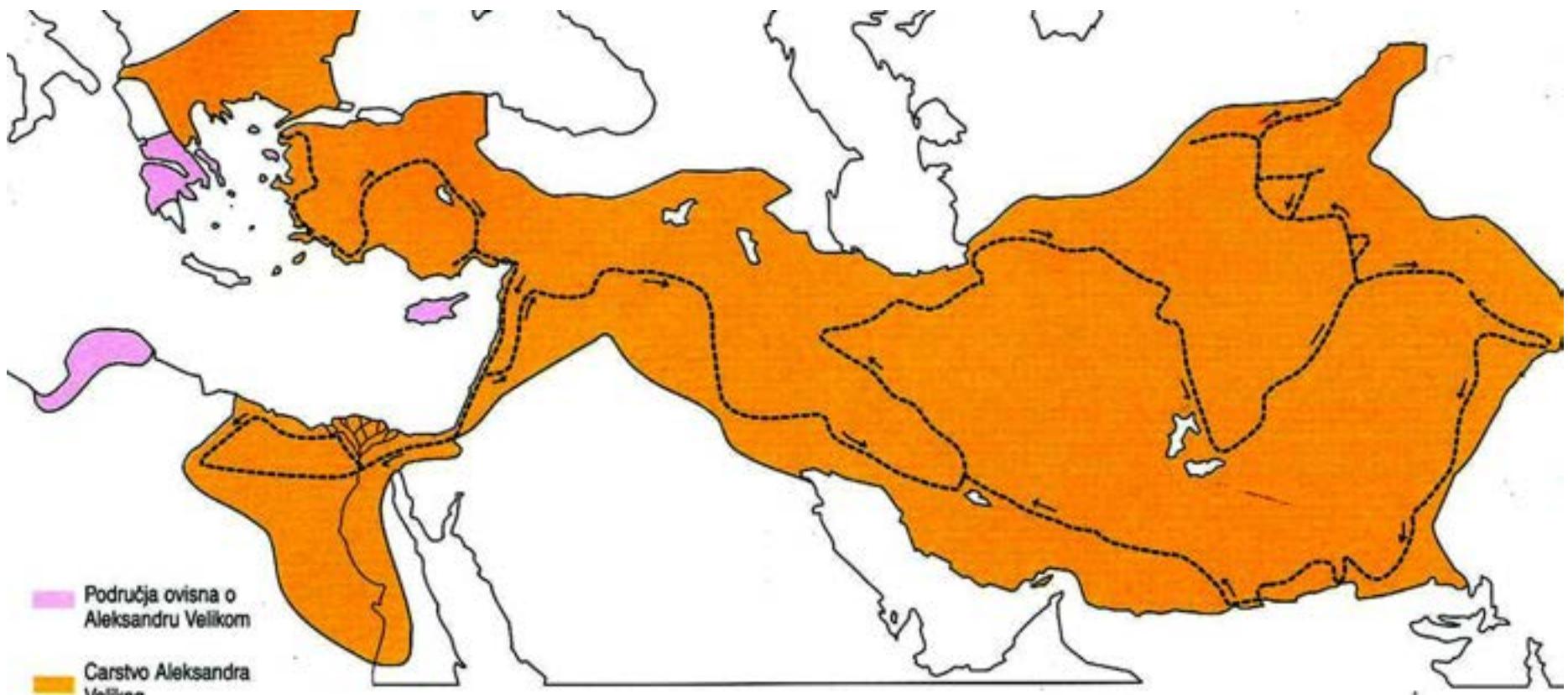
Planirao je dalje pohode na Zapad, na severnu Afriku i Apeninsko poluostvo, ali ga je prerana smrt sprecila da pokuša da svoje planove sprovede u delo

Osvajanja do 323. p. n. e.

Alexander's Empire in 323 B.C.

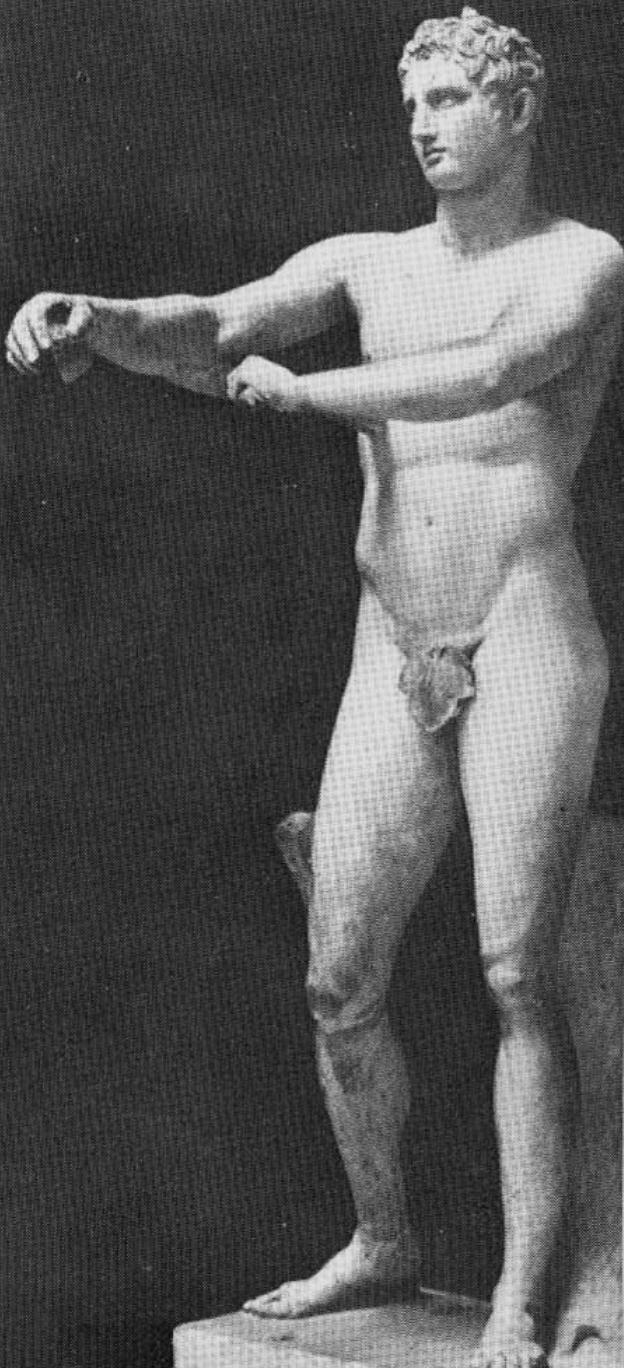
Osvajanja Aleksandra Velikog, karta
Bitke protiv persijskog kralja Darija III
na rečici Graniku (proleće 334), kod Isa (333), kod
Gaugamele (331)

Osvajanja Aleksandra Velikog, karta

Lisip iz Sikiona

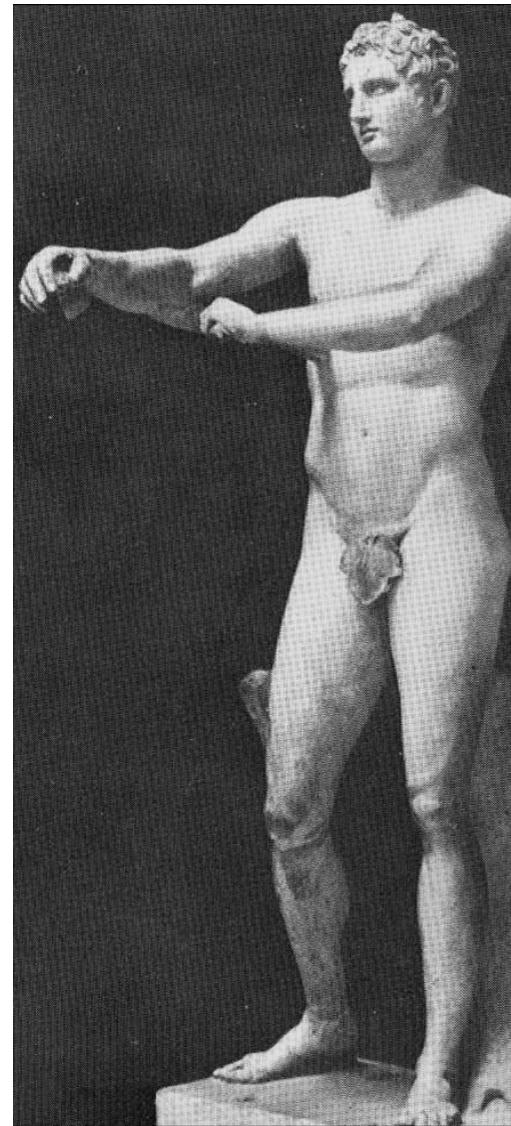
- Kovač, samouk ("U stvaranju treba se ugledati na prirodu, a ne na nekog umetnika"), radio u bronzi
- Uobliočio novi kanon (vitkije telo, manja glava), težnja ka realizmu
- Označava kraj klasične epohe i nagoveštava početak helenizma
- Očuvana dela (u originalu ili kopiji):
Apoksiomenos (Strugač, Strugar)
Hermes Palestrit
Hermes na odmoru
Atleta Agijas
Herakle se odmara
Herakle Epitrapezios
- Dela poznata na osnovu pisanih izvora:
Portreti Aleksandra Velikog
Aleksandar sa prijateljima u lovnu na lava, Delfi
Aleksandar sa grupom konjanika u Bici kod Granika, Dion
- Pripisuju mu se portreti Aristotela i Euripida

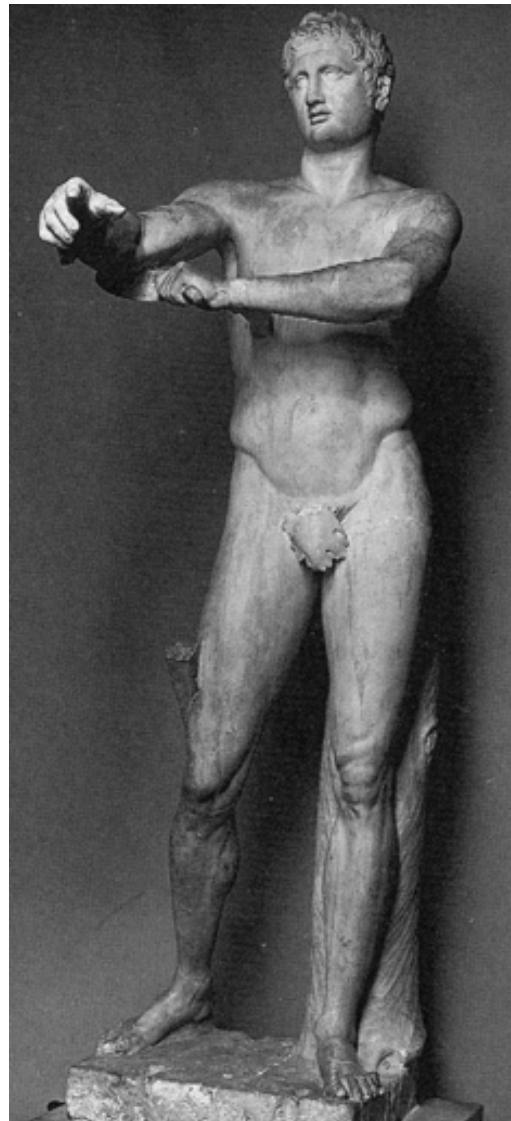
Apoksiomenos (Strugač,
Strugar),
oko 330.

kopija (Lisip je većinom radio u bronzi, Plinije beleži da je Lisip uradio preko 1.500 dela i da su sva bila u bronzi)

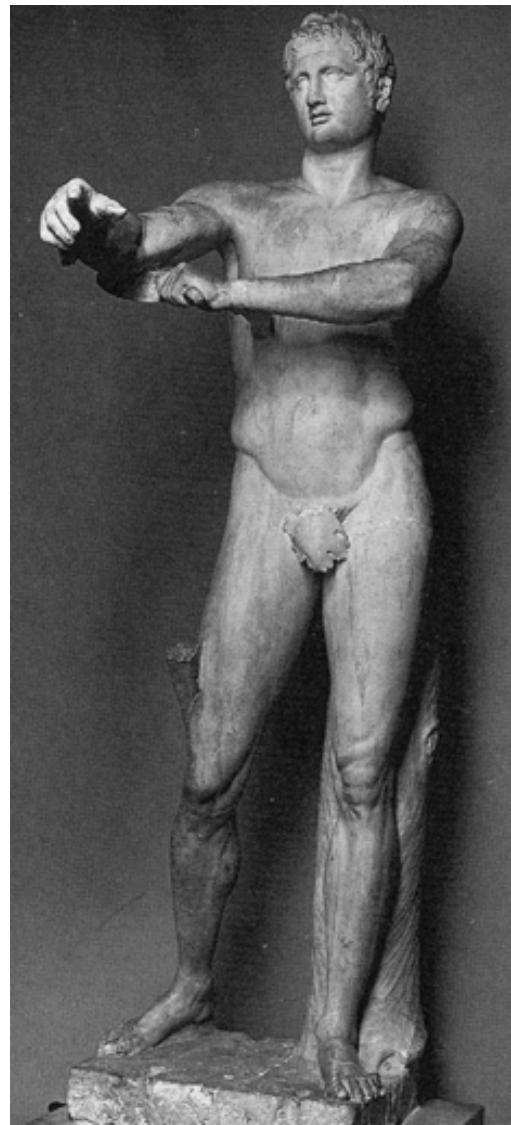
(kanon novih proporcija, ruke opružene horizontalno ispred tela, prođor u prostor, neusiljenost)

Nepoznati autor, Apoxiomenos (Strugač, Strugar)
kopija, kraj IV ili početak III veka
(poređenje sa Lisipovim delom)

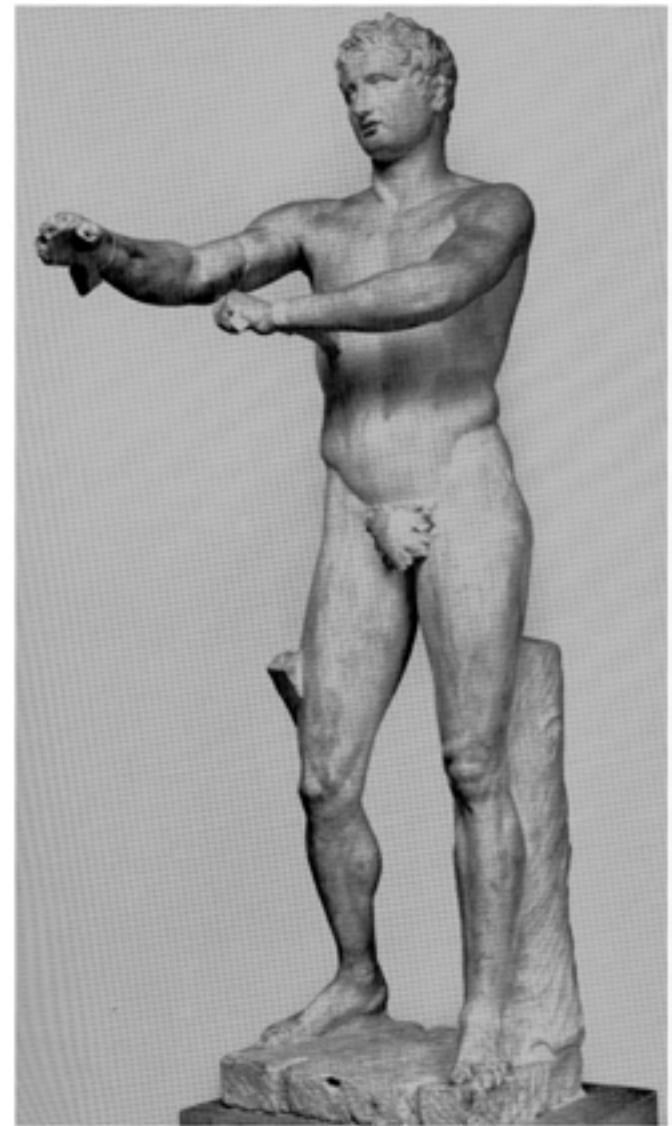

Poliklet, Doriforos (Kopljonoša), oko 450-440. (levo)
Lisip, Apoksiomenos (Strugač, Strugar), oko 330. (desno)
Poređenje proporcija ljudskog tela

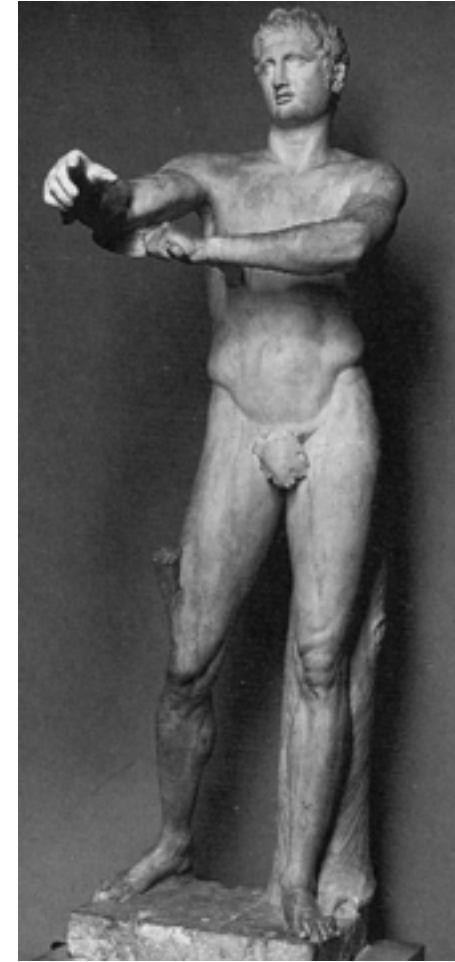
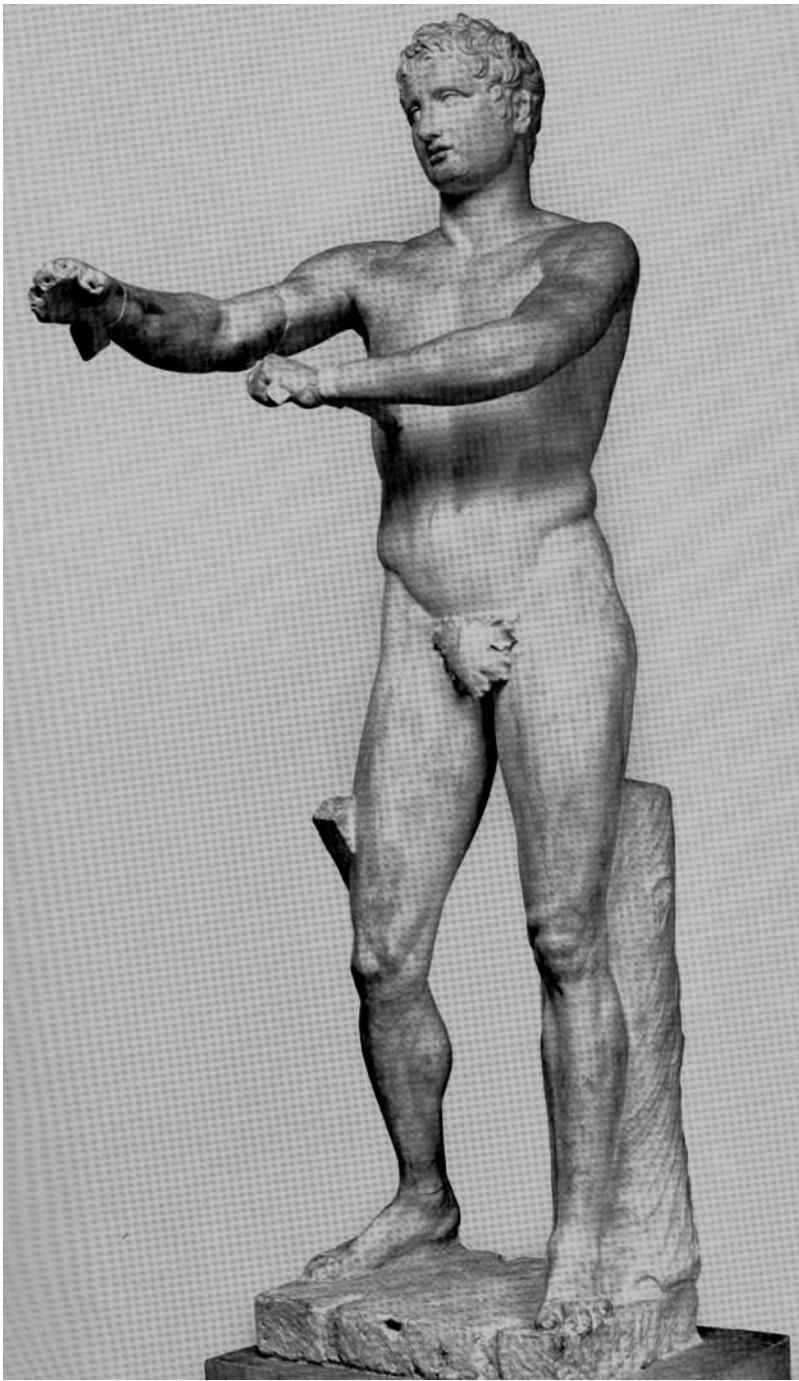

Poliklet, Dijadumenos (Apolon?), oko 440. (levo)
Lisip, Apoksiomenos (Strugač, Strugar), oko 330. (desno)
Poređenje proporcija ljudskog tela

Apoksiomenos (Strugač, Strugar),
oko 330. (kopije)

Apoksiomenos (Strugač,
Strugar),
Kopije
oko 330.

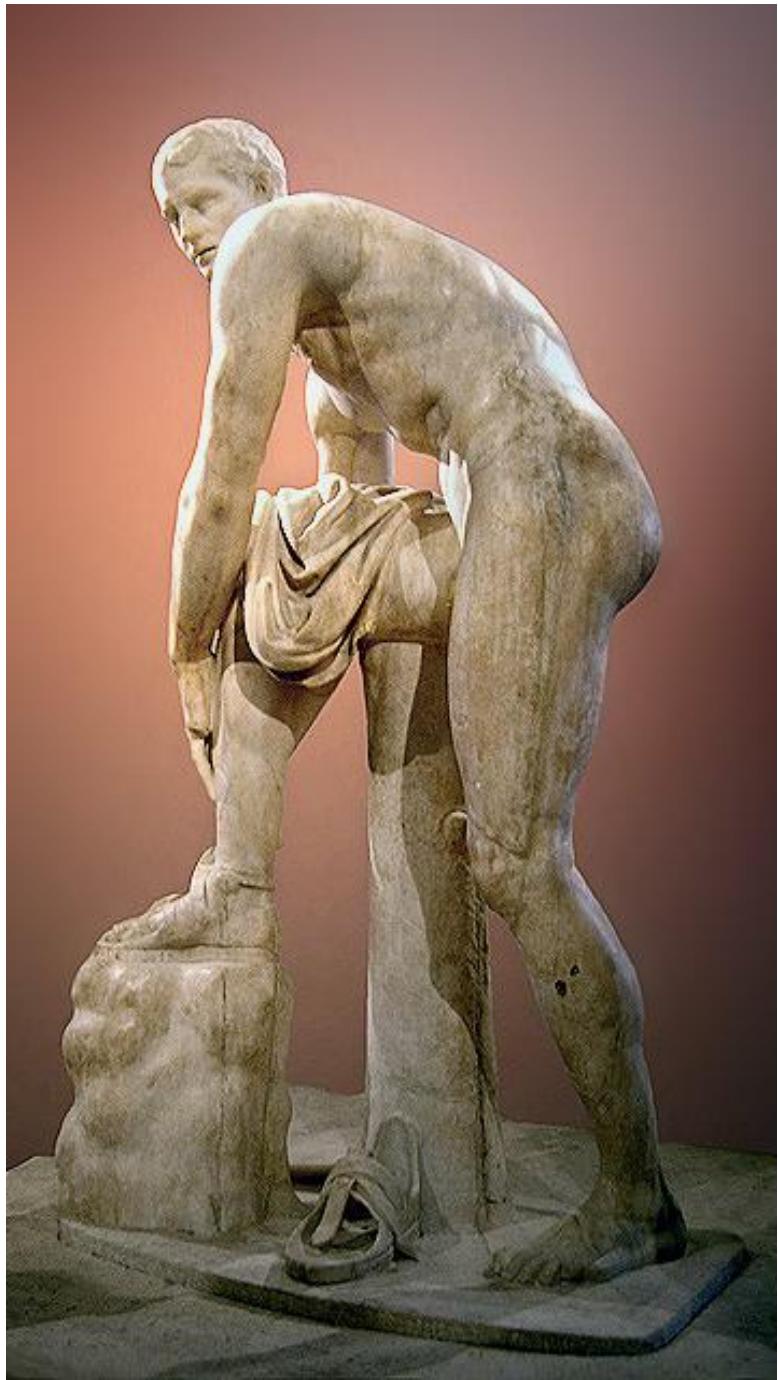

Hermes Palestrit,
oko 320,
kopija

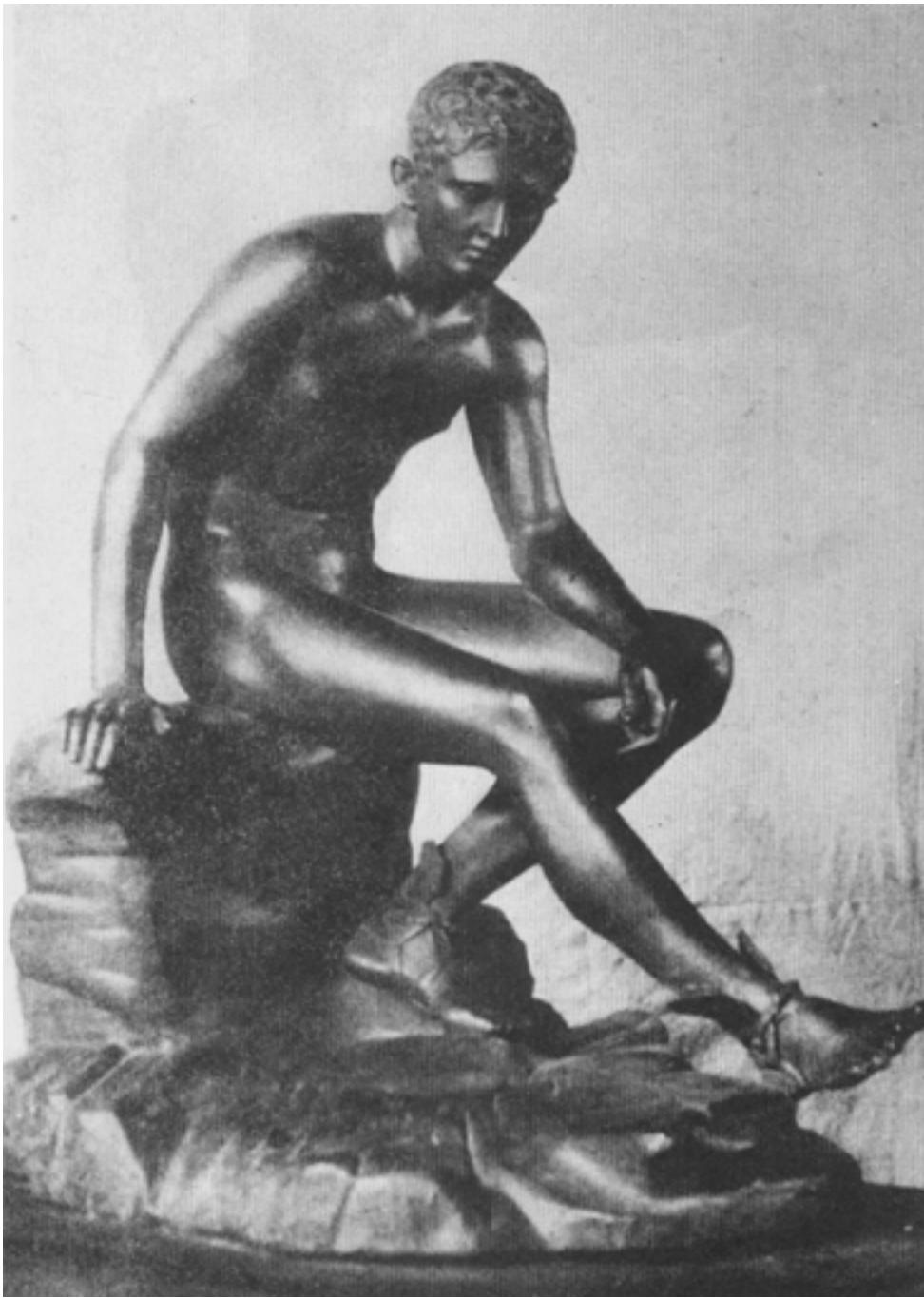

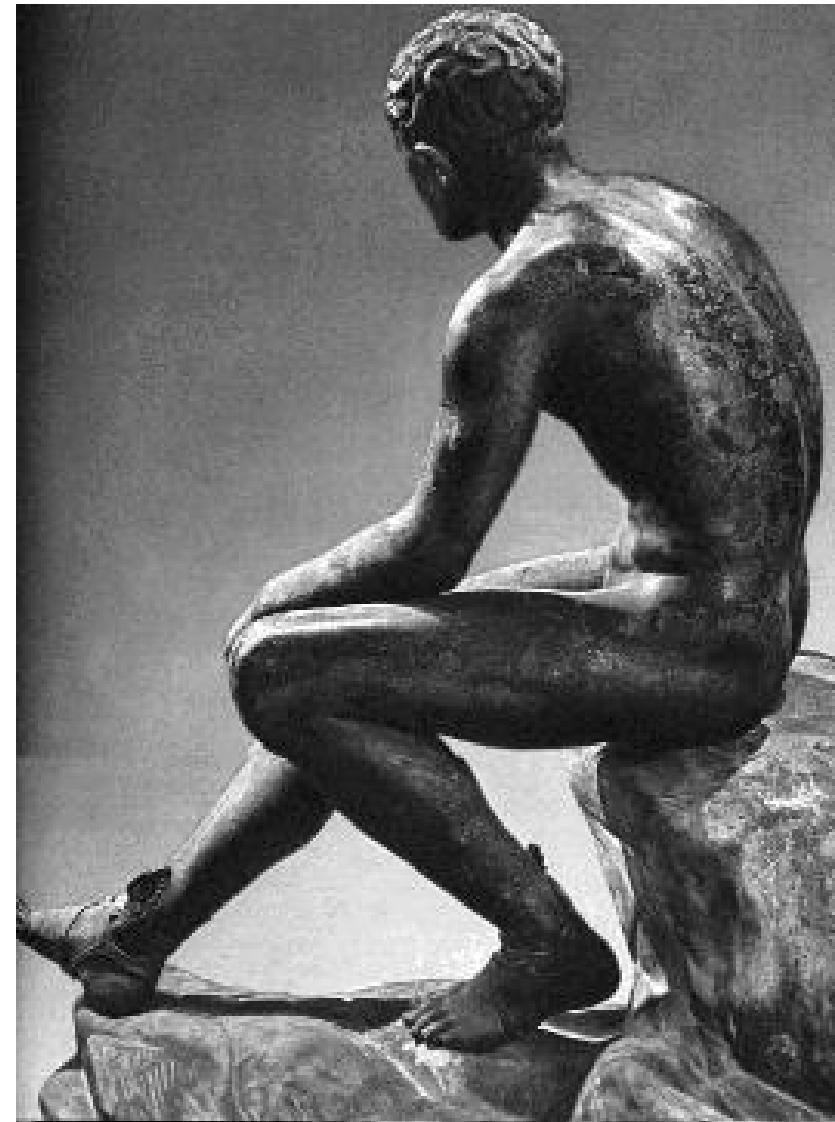
Hermes Palestrit,
oko 320,
kopija

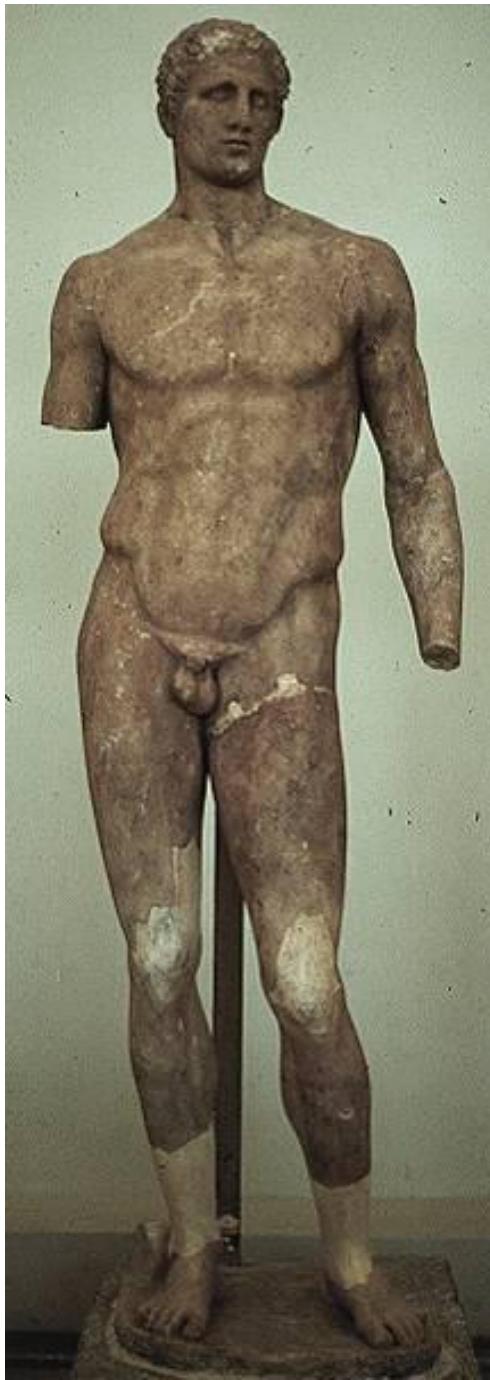
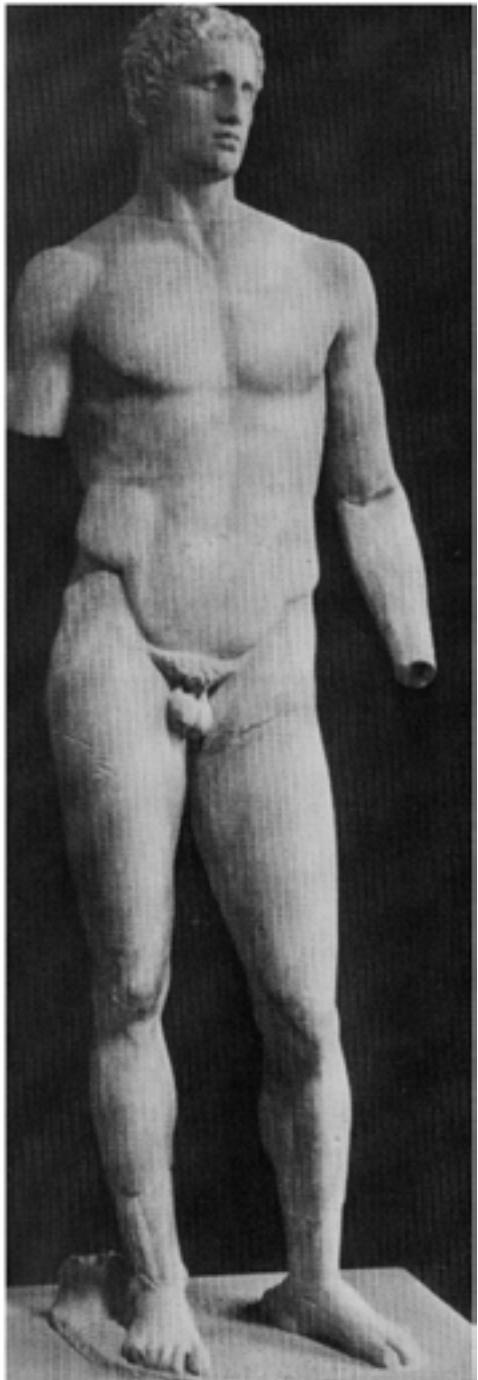
Hermes Palestrit,
oko 320,
kopija

Hermes na odmoru,
kopija

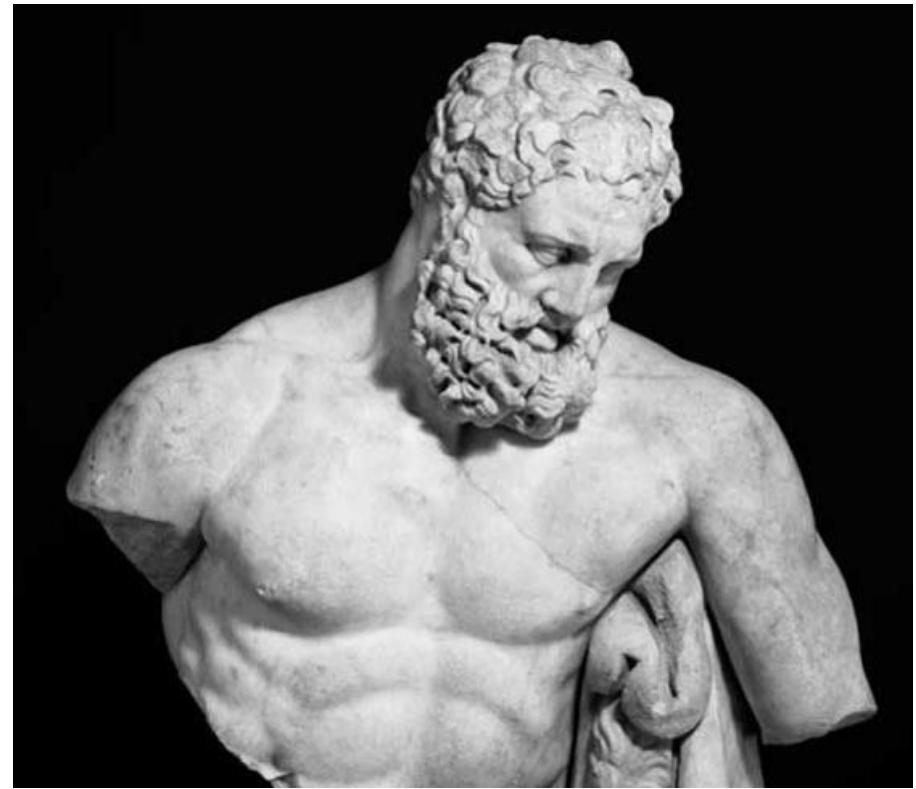
Hermes na odmoru, kopija

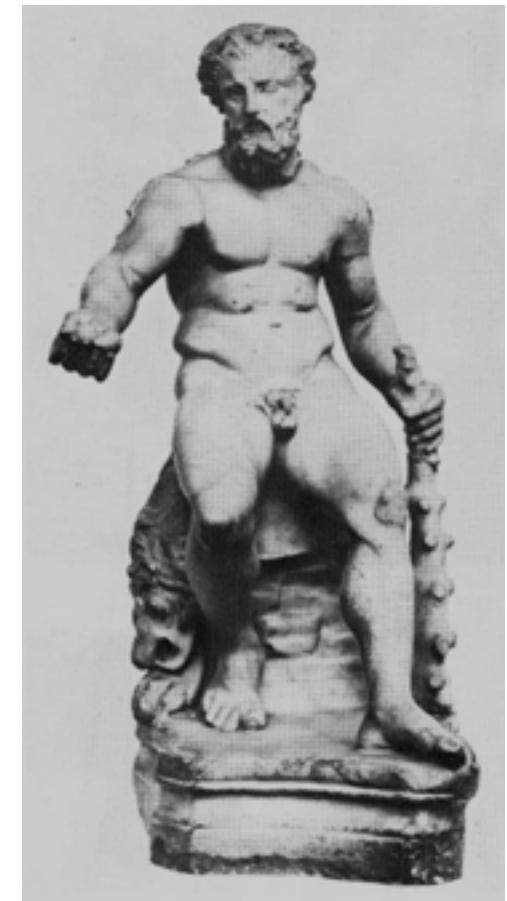
Atleta Agijas
(atleta iz V veka),
Delfi,
oko 325-300,
kopija
(iz prvobitne grupe
sedam figura)

Herakle se odmara,
oko 330,
kopija
(Herakle se odmara po povratku
iz zemlje Hesperida)

Herakle se odmara,
oko 330,
kopija
(Herakle se odmara po
povratku iz zemlje
Hesperida)

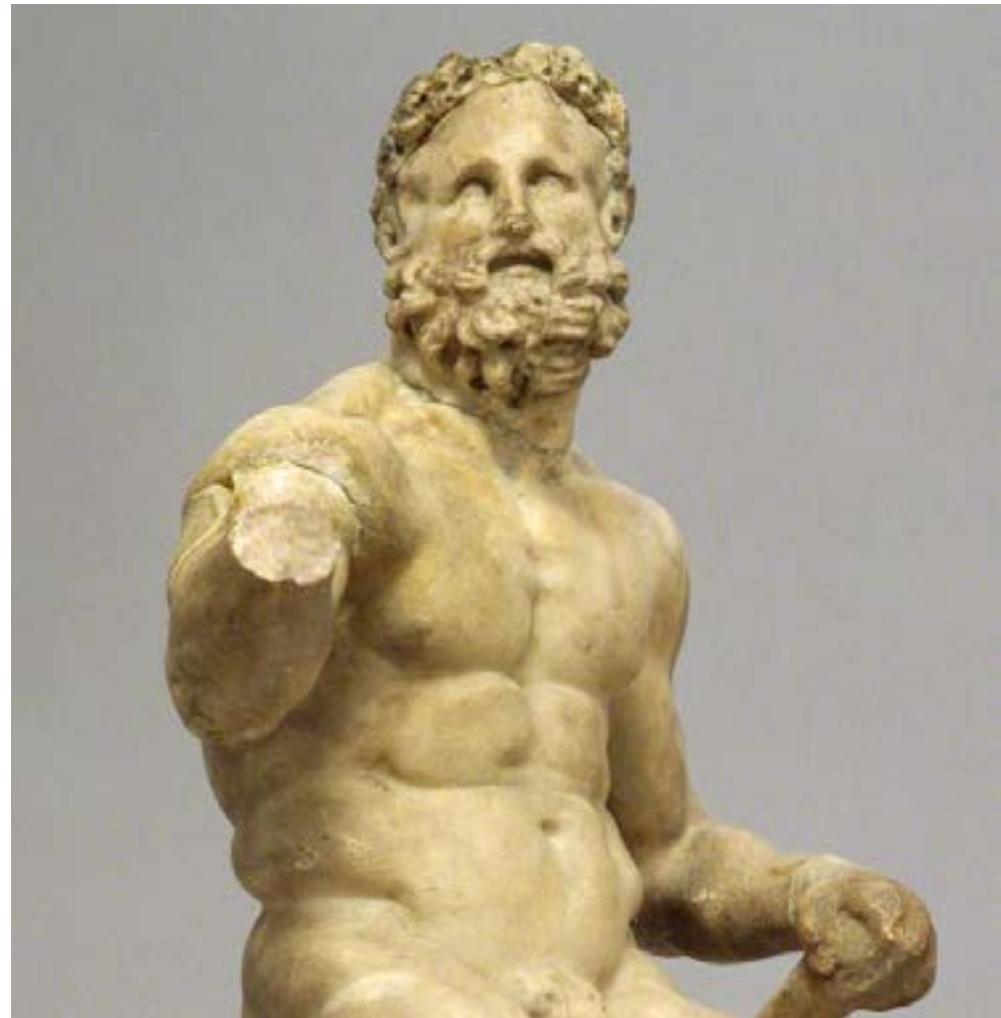

Herakle Epitrapezios,
oko 330,
kopija
(Herakle za stolom na
gozbi bogova)

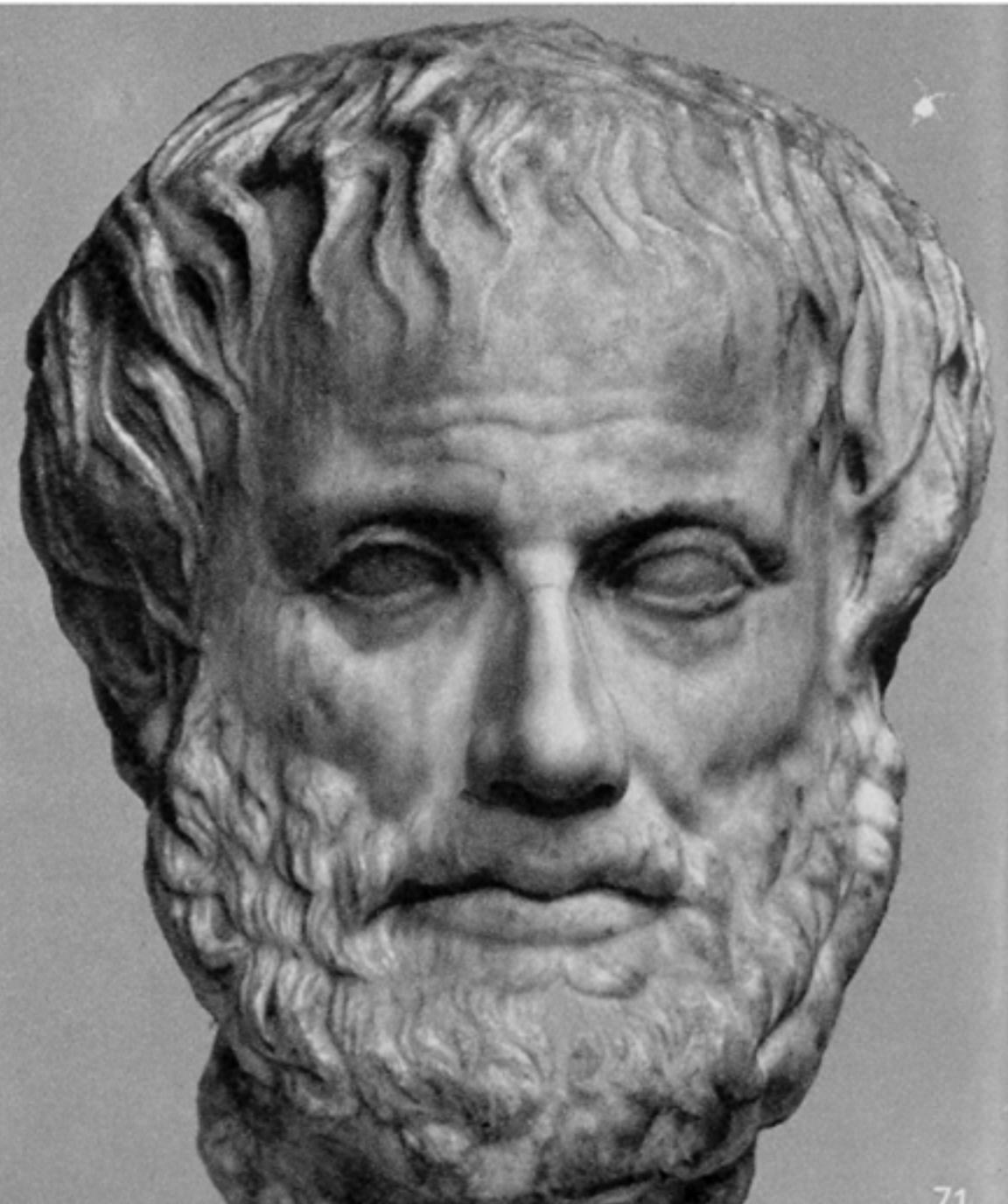
Herakle Epitrapezios,
oko 330.

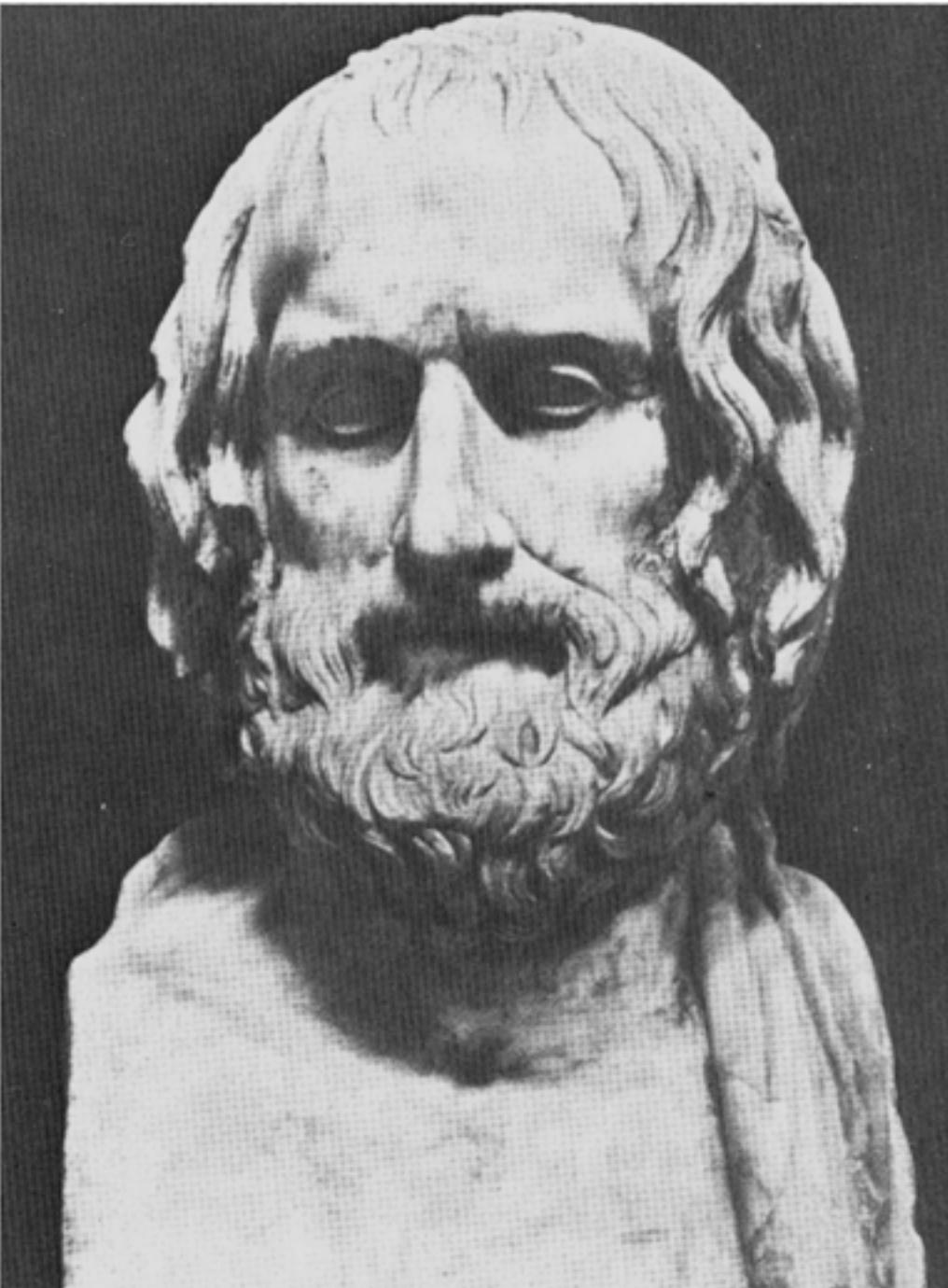

Herakle Epitrapezios,
oko 330.

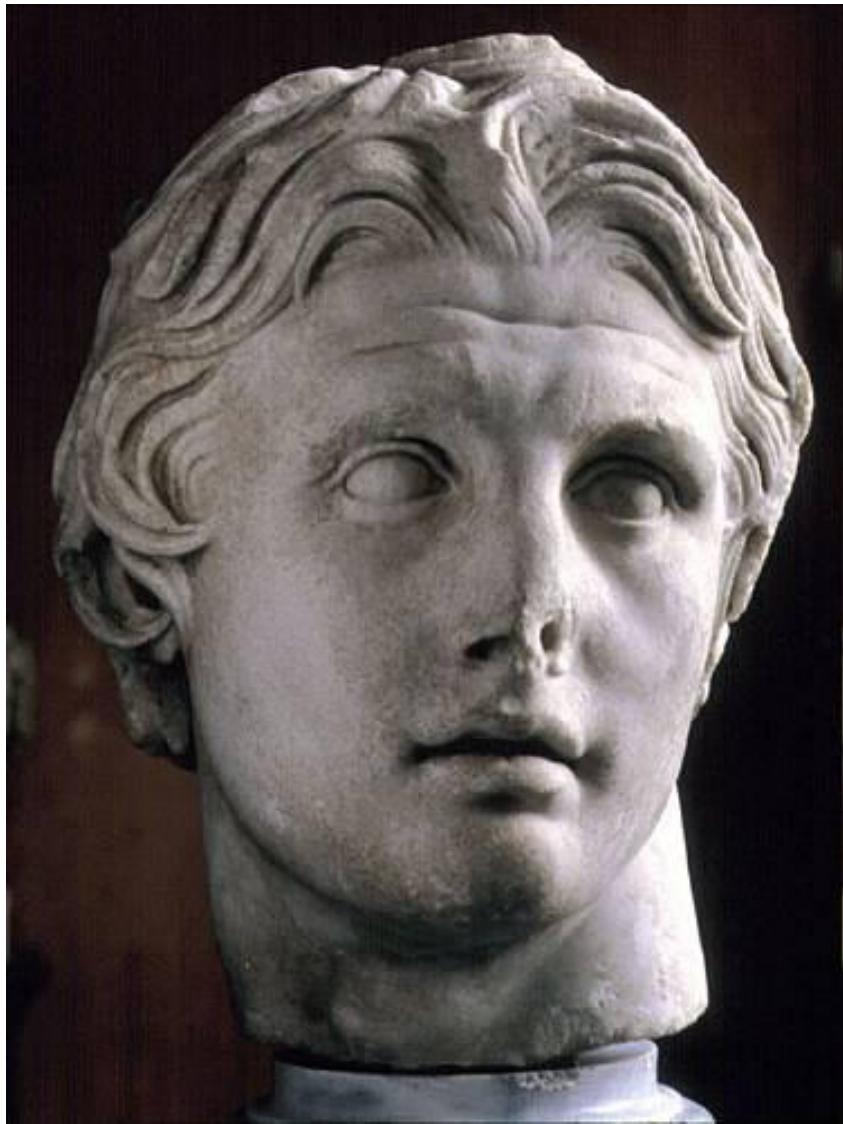

Aristotel (+347),
oko 325,
kopija,
pripisuje se
Lisipu

Euripid (+406),
oko 350,
kopija
pripisuje se Lisipu

Portreti Aleksandra koji se obično pripisuju Lisipu

Prelazno doba i helenizam

Makedonski vladari vodili su militarističku i hegemonističku politiku i srušili instituciju antičke demokratije

Iako formalno ujedinjeni, Grci su pod makedonskom vlašću, i pored helenskih idea Aleksandra Velikog, bili ideološki manje jedinstveni nego u prethodnim periodima

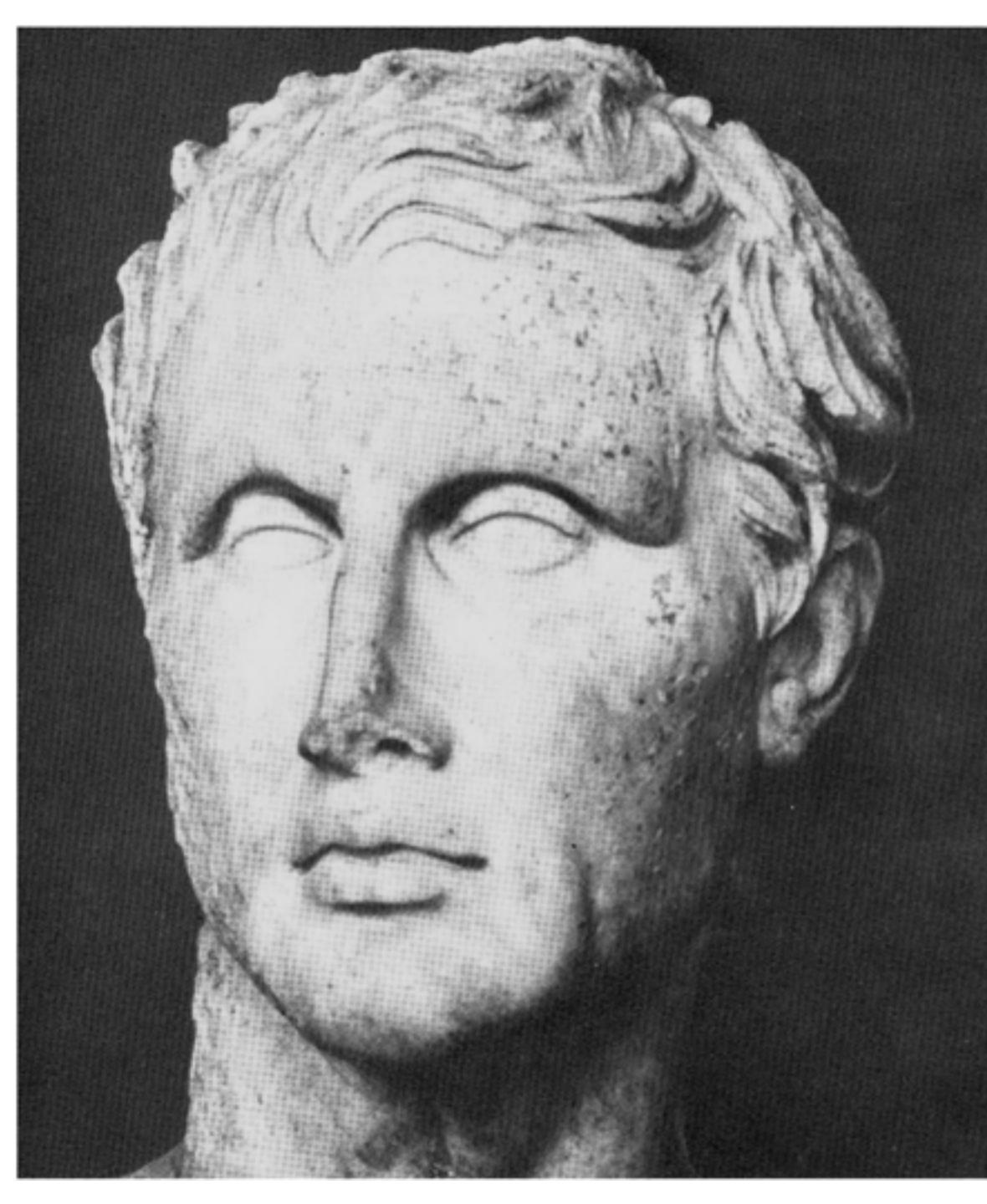
Novi politički i drugi uslovi života stvorili su situaciju u kojoj su favorizovani oni umetnici koji su bili bliski vladarevoj kući

Ipak, atinska škola i njene tradicije ostale su da žive do pada pod Rimsko carstvo 146. p. n. e.

Nastavili su ih najpre Praksitelovi i Lisipovi učenici, a potom njihovi sledbenici

Kefisodot Mlađi i Timarh

- Atinjani, Praksitelovi sinovi i učenici
- Radili su portrete filozofa i portrete pisaca za Dionisijevo pozorište u Atini
- Očuvana dela (kopije):
Menander
- Dela poznata iz pisanih izvora:
Portreti filozofa i pisaca
Statue bogova
Simplegma (“Splet” figura uhvaćenih za ruke), Pergamon,
Kefisodot

Kefisodot Mlađi i
Timarh,
Menander (pisac
komedija, oko
342-291),
oko 300,
kopija
(za Dionisijevo
pozorište u
Atini?)

A marble bust of the ancient Greek playwright Menander. The sculpture depicts his head and neck, showing detailed features like his forehead, eyes, nose, and mouth. He has short, wavy hair. The bust is made of light-colored stone and is set against a plain, light-colored background.

Kefisodot Mlađi i
Timarh,
Menander (pisac
komedija, oko 342-
291),
oko 300,
kopija
(za Dionisijevo
pozorište u Atini?)

Kefisodot Mlađi i
Timarh,
Menander
(pisac komedija),
početak III veka,
kopija
(za Dionisijevo
pozorište u Atini?)

Portreti pisaca i filozofa

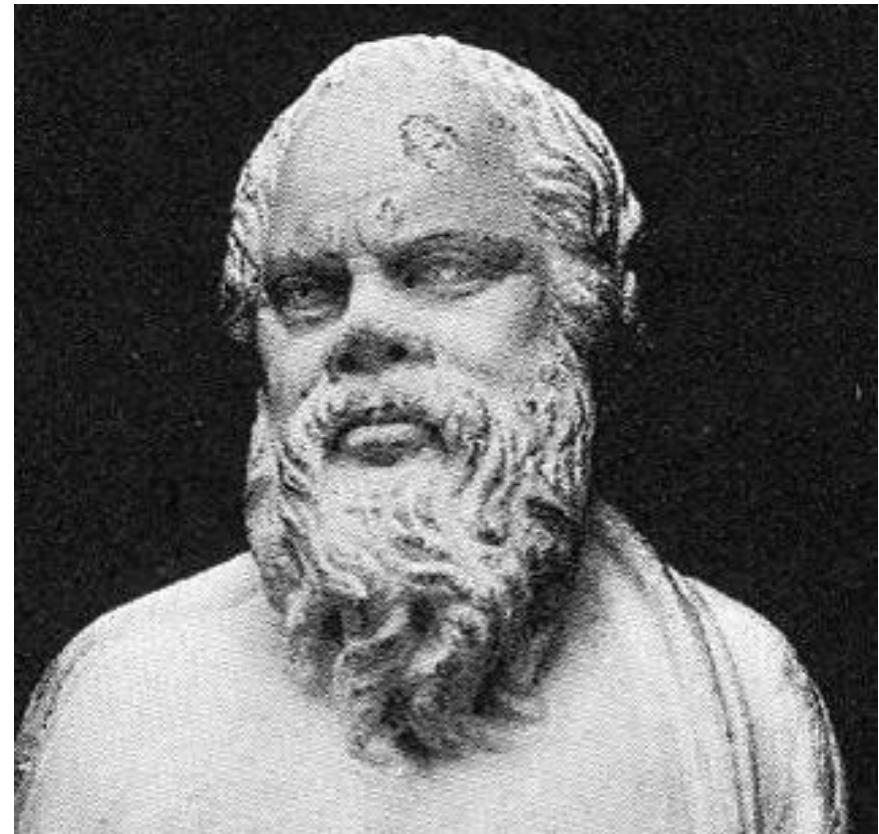
Portreti, kao predstave koje više ili manje fizički liče na određenu ličnost, u grčkoj umetnosti pojavili su se tokom V veka

Tokom IV veka, kako svedoče pisani izvori i sačuvane rimske kopije, pojavilo se povećano zanimanje za prave portrete
Zabeleženo je, na primer, da su oko 340. u atinskom pozorištu bile svečano postavljene statue Eshila (525-456), Sofokla (496-406) i Euripida (485-406)

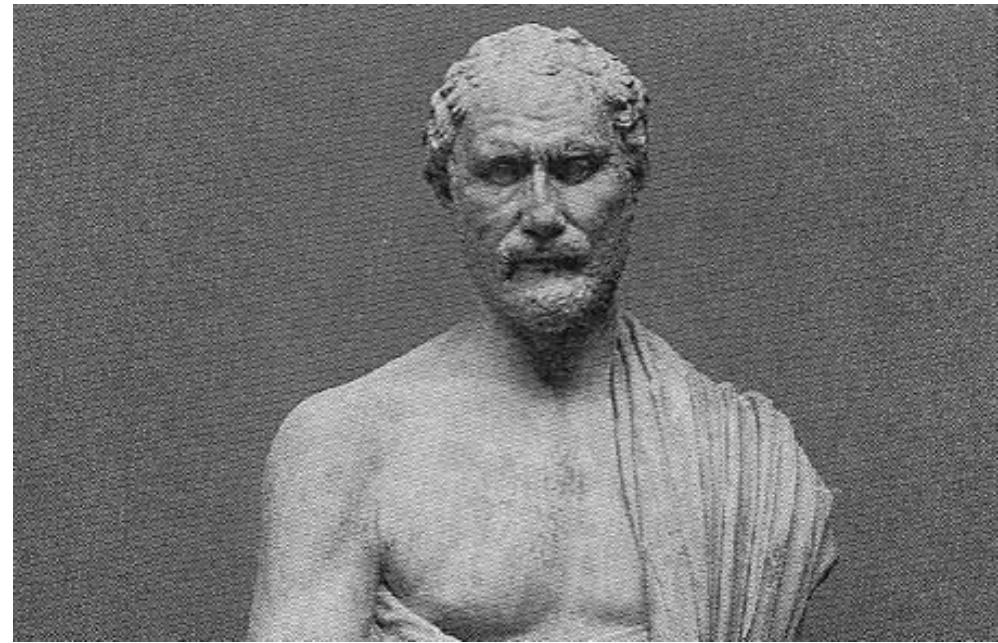
Portreti IV veka jesu pružali izgled prikazanih ličnosti, ali su i dalje donekle nosili uopštene crte

Realistični portreti pojavili su se tek u doba helenizma

Primeri nekolikih portreta pisaca i filozofa čiji autori nisu poznati

Nepoznati autor,
Sokrat (+399),
kraj IV veka,
kopija

Nepoznati autor,
Demosten (+322),
oko 280,
kopija

Najznačajniji Lisipovi učenici

- Boetos iz Bitinije

Novi tretman dečje figure
(žanr-motivi)

- Eutihid iz Sikiona

Predstave personifikacija pojnova i vrednosti
(Tihe (sreća), reka Oront, Eurota)

- Hares sa Rodosa

Znamenit po poznavanju tehnike

(izradio monumentalnu predstavu boga Heliosa,
poznatu kao Kolos sa Rodosa, visoku 32m)

Boetos iz Bitinije
(Lisipov učenik),
Dečak sa guskom,
helenistička kopija

(nov način tretiranja i
pojava samostalne
dečje figure)

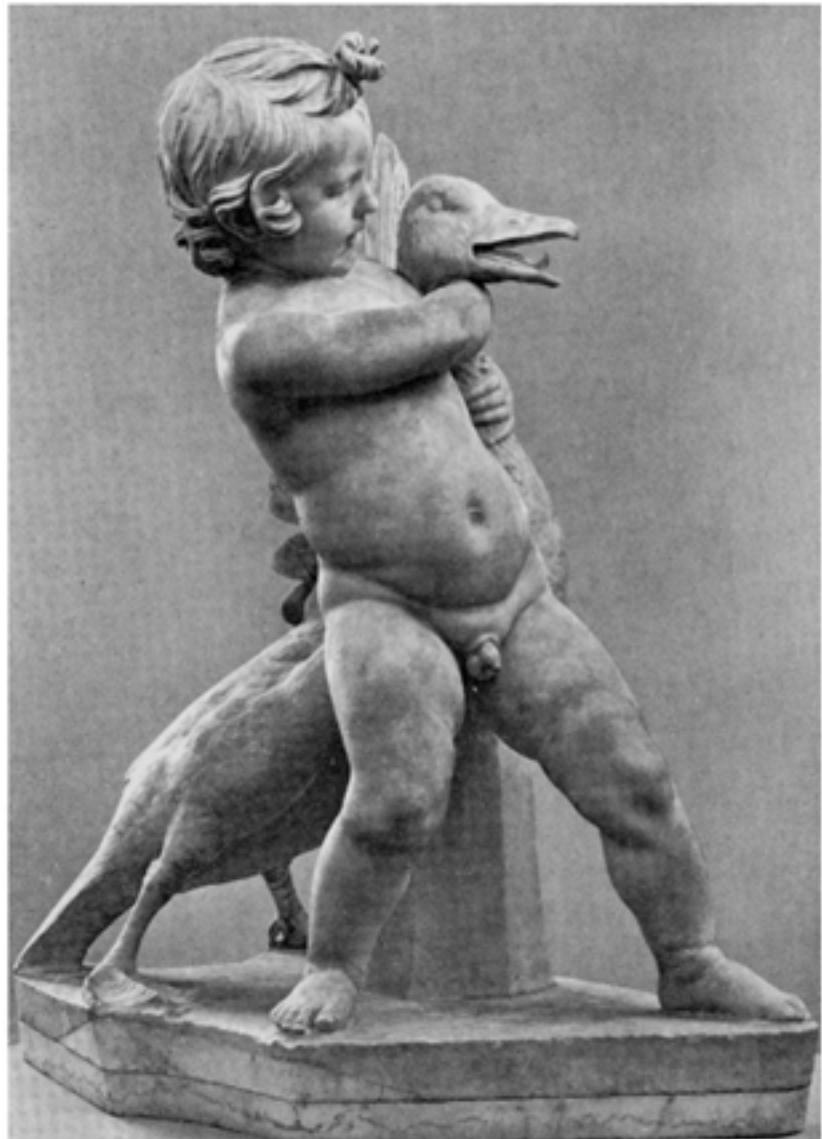
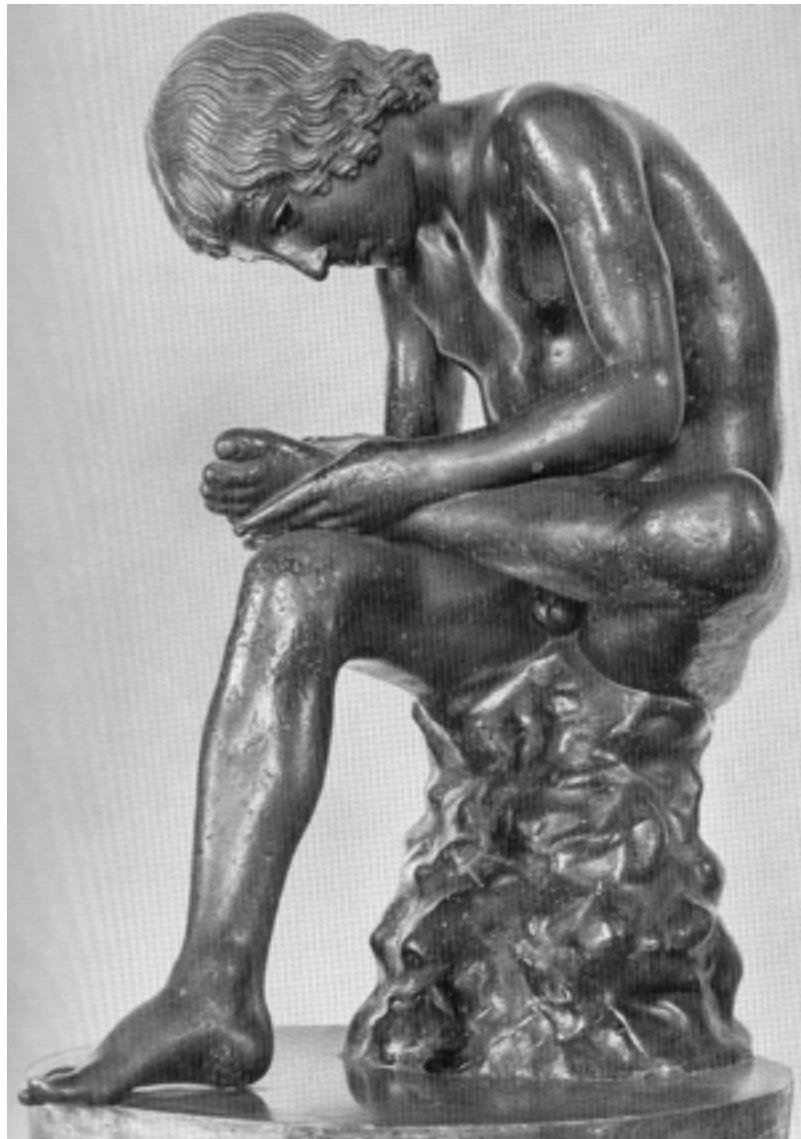

Boetos iz Bitinije (Lisipov učenik), Dečak sa guskom,
helenistička kopija

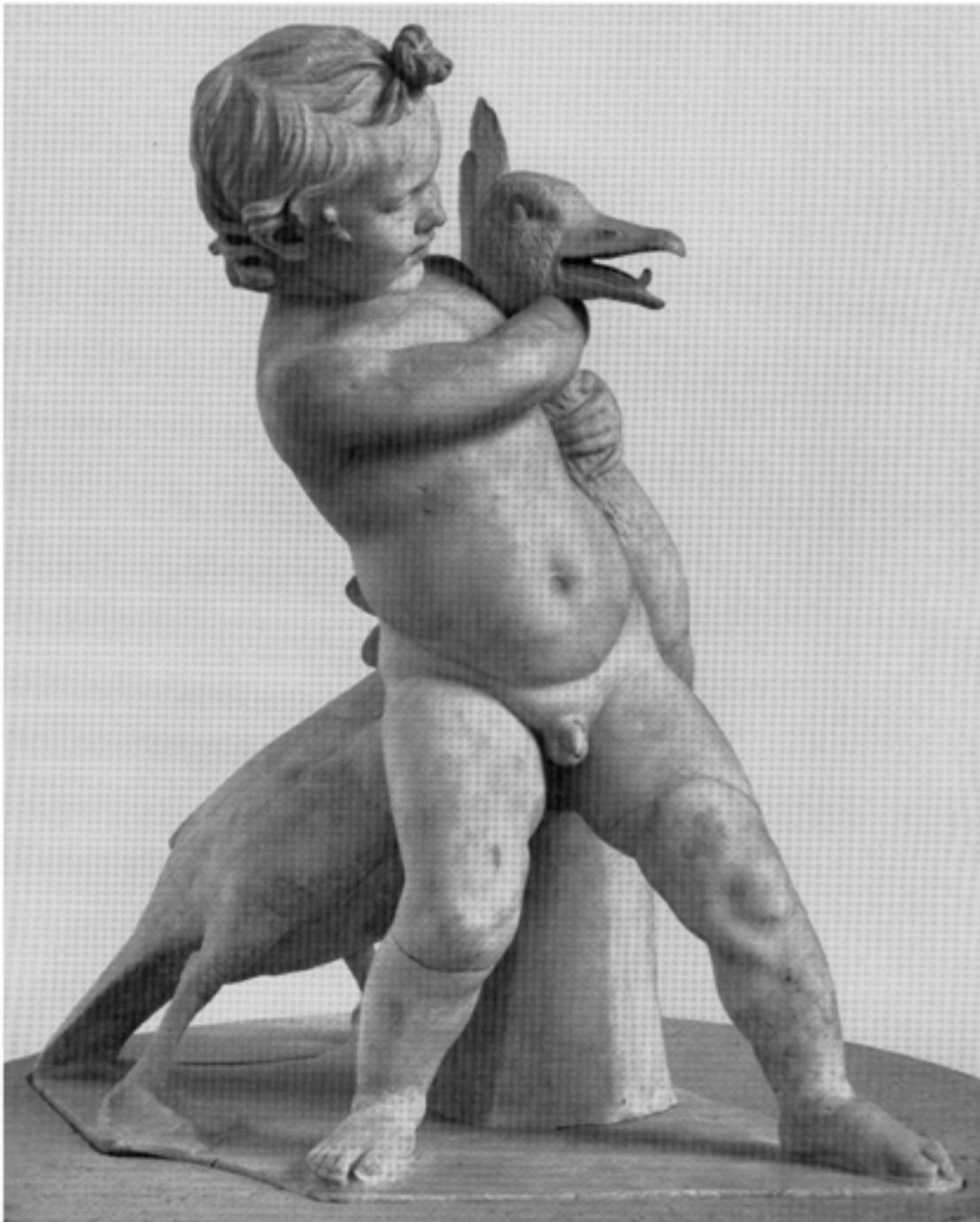
Likios (Mironov sin), Dečak vadi trn iz stopala “Spinario”, helenistička kopija

Boetos iz Bitinije, (Lisipov učenik), Dečak sa guskom, helenistička kopija

Likios (Mironov sin), Dečak koji vadi trn iz stopala “Spinario”, helenistička kopija

Boetos iz Bitinije, (Lisipov učenik), Dečak sa guskom, helenistička kopija

Boetos,
Dečak sa guskom,
(žanr-motiv)

.

Eutihid iz Sikiona
(Lisipov učenik,
slikar i vajar),
Tihe Antiohije
(na reci Oront),
posle 300,
rimска kopija

(personificirane figure
pojmova i vrednosti, mir
i uravnoteženost)

Eutihid iz Sikiona
(Lisipov učenik,
slikar i vajar),
Tihe Antiohije
(na reci Oront),
posle 300,
rimska kopija

(personificirane figure
pojmova i vrednosti, mir i
uravnoteženost)

Eutihid,
Tihe Antiohije,
posle 300.

Nepoznati autor,
Nike sa Samotrake,
oko 300. ili oko 200.

(pokret, ritam,
vibriranje, odnos
tela u pokretu u
draperije)

Nepoznati autor,
Nike sa Samotrake,
oko 300. ili oko 200.

Nepoznati autor, Nike sa Samotrake,
oko 300. ili oko 200.

Nepoznati autor, Nike sa Samotrake,
oko 300. ili oko 200.

Nepoznati autor,
Nike sa Samotrake,
oko 300. ili oko 200.